



İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

TEMMUZ 1970

SAYI 73

CİLT : 12

250 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI

A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon: 33 12 — 26 41

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar
Çarşısı No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	500.— TL.
İç sahife	400.— TL.
Arka kapak içi	500.— TL.
Arka kapak	750.— TL.



İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; **Kuvvetli** bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

C İ L T : XII
S A Y I : 73
T E M M U Z 1970
Fiatı : 2.5 T.L.
Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

YAZI HEYETİ
İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
GÜNER ŞEKERCİOĞLU
YALÇIN SARI
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN
ANKARA
OKTAY EMED
İ. TÂMER BERKÜM
ORHAN BULDAÇ
FAHRETTİN TUNCÖZ
YAŞAR YAŞER

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED
Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR
İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ
İdare Yeri : Tüznel Galip Dede Cad. No. 48/1
Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63
P. K. 599 Karaköy/İst.
Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Almanya'daki İşçi Tasarruflarının Memleketimizde Yatırıma Aktarılması ve Bunlardan Faydalanılması Dr. Ekmel ZÂDİL
11. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
13. Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi İlker BİRDAL
17. Az Gelişmiş Ülkelerin Sermaye İhtiyacı ve Yardımlar Ali ÖZGÜVEN
20. Sümerbankta Asgari Ücret Uygulaması Orhan BULDAÇ
22. Finansman Tablosunun tanzimi ve Tatbiki ... Metin SÜDEN
31. Gelir Vergisinin İktisadi Tesirleri Ümit BAYRAKTAR

Derginin Sesi !..

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

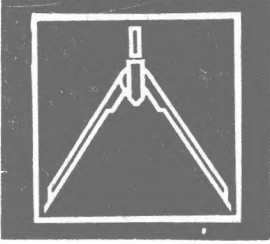
Bu sayımızla birlikte 7 nci neşir yılımızın kapısını ıftiharla açmış bulunuyoruz. Geçen altı yıllık devre içinde, sizlerle aramızda kurulan köprüyü daha kuvvetli temellerle sağlamlaştırmak, daha faydalı neticelere vasil olmaya çalıştık. Zaman zaman sizlerin teklif ve temennilerini ısrarla talep ettik. Bu arada bize gelen en büyük haber ve yazıları dahi değerlendirek dergimize daha canlı bir hava kazandırmış olduk.

Bilhasas, geçen yıl içinde dergimizde çıkan yazılarla; Yurdumuzun kalkınmasının temelden olacağına inandığımız prensiplerin tayinine büyük önem vererek, çalışmalarımıza daha ziyade bu noktadan hız verdik. Her ayın ekonomik ağırlığını üzerinde toplayan konularını, her yanıyla emin ve ehil yazar arkadaşlarımıza incelettik. Bütün bu çalışmalarımızda tek bir hedefimiz ve düşüncemiz vardı: milli ekonomimizde fert başına düşen milli geliri ve milli hasılayı artırıcı tedbir ve tavsiyelerde bulunmak, milletimizin hayat seviyesini yükseltme çarelerini aramak, işsizliği azaltmak, gizli işsizleri verimli hale getirmek. Ancak, biz Dergimiz sayfelerinde bütün bu konuları teker teker ele alıp incelemekten ileri gidemedik. Zira, bütün arzu ve isteklerimize rağmen su yüzüne çıkarttığımız konularda esas rol oynama imkânını bulamadığımız müddetçe bu hal sürüp gidecek ve bundan milletçe kayba uğrayacağız.

Biz yürümüşyoruz, boykot yapmıyoruz, işgal ve anarşi nedir bilmiyoruz. Sadece İktisatlılar ordusu olarak disiplinli ve düzenli Milletini ve Yurdunu seven münevverler olarak haklarımızın verilmesini bekliyoruz. Son ümidimiz, Personel Kanunu ile Serbest Hesap Müttehassıslığı Kanunu tasarılarının bir an önce meclislerden kanunlaşarak çıkmasında!... Bu kanunlarla özlenen, İktisatçıya yurt sathı mailinde hakkı yerini ve değerini veren hükümlerin, bir hak olarak geleceğine inanıyoruz ve onun için bekliyoruz. Bugün sevinerek söyleyebiliriz ki, özel sektörde İktisatçılar lehine bir kıpırdanış başlamıştır. İktisatçı kardeşlerimizin özel sektörde araştırmacı, yönetici, sevk ve idareci olarak her geçen gün muvaffakiyetleri yeni yeni elemanların da aranmasını sağlamaktadır. Fakat, bu talebe paralel davranışın resmi sektörde de doğuşu, arzulanana, ekonomimizi rahata kavuşturan en müessir faktör olacaktır.

Bütün bu iyi niyet ve arzularımızın gerçekleşmesi, hiç şüphe edilmesin, Türkiye'mize ekonomik bakımdan büyük güç kazandıracak gibi, müreffe ve medenî dünyada kudret ve kuvvet sağlayacaktır. Buna inanıyor ve bunun için çalışıyoruz.

Sevgi ve Saygılarla,
İKTİSAT DERGİSİ



Almanyada'ki işçi Tasarruflarının Memleketimizde Yatırıma Aktarılması ve Bunlardan Faydalanılması

Dr. Ekmel ZÂDİL

Gerek millî ekonomimiz, gerekse de yaratılması zaruri olan istihdam kapasitemizi sağlayacak yatırım miktarlarının yükseltilmesi yönünden on yıla yakın bir zamandan beri başlayıp devamlı bir artış kaydeden memleketimizden batı ülkelerine ve bilhassa Almanyaya olan işçi akımı, son zamanlardaki en önemli ekonomik ve sosyal konularımızdan birini ve belki de baş yeri işgâl etmektedir. Batı ülkelerinde ve tahsisen batı Almanyada sayıları devamlı artış kaydeden ve 1970 nisan ayında resmi Alman kayıtlarına göre sadece Batı Almanya 287.716 (rahatlıkla üçyüz bin diyebiliriz.) Türk işçilerinin oradaki tasarrufları sermaye fıkdanı çeken memleketimizi çok yakından ilgilendiren, daha doğrusu ilgilendirmesi gereken çok hayati bir konudur. Hemen şurasını esef ile ifade edelim ki bu her yönü ile çok önemli olan konuya gerekli ciddiyet ile eğilinmemiş ve yeteri ilmi araştırmalar yapılmamıştır.

Türk işçilerini tanıdıkça Alman işverenlerinin sermayelerini Türkiye'ye yatırım eğilimleri artmış ve artmaktadır. Türkiye'ye yatırılan yabancı sermaye içerisinde Almanyanın hissesindeki son senelerdeki artış bunun en iyi delilidir. 1951 de yürürlüğe giren yabancı sermayeyi teşvik kanunu çerçevesi içerisinde memleketimize (244 sayılı Kanun.) 1951 senesinden itibaren 1968 senesi sonuna kadar 100.949.000, Dolar girmiş bulunmaktadır. Esaslı artış 1965 senesinden itibaren başlamakta olup 14 sene zarfında 65.000.000, Dolar iken son dört senede 35 milyon dolar girmiştir. Bu miktar yaklaşık olarak 400 milyon D. Mark'a tekabül etmektedir. Son senelerde Alman hissesinin yabancı sermayeler arasındaki hissesinin artmış olduğunu söylemiştik. Nitekim resmi kayıtlara göre 1966 - 68 arasında 239.000.000 Türk lirası olarak gelen yabancı sermayenin 45.200.000, TL. Amerikadan gelmiş iken Batı Almanya'dan gelen aynı seneler

zarfında 63.600.000, TL'sidir. Halbuki önceki yıllarda Amerikadan gelen yabancı sermaye büyük bir farkla önde gelmekte idi.

Alman işverenleri Türk işçilerini son derece dürüst, çalışkan, kaabiliyetli eli işe yatkın kimseler olarak vasıflandırmakta ve bu haslete sahip olmayı da en büyük değer, en büyük sermaye olduğunu ifade etmektedirler. Unutmamalı ki ikinci dünya harbinden topyekûn mağlûp ve perişan çıkan, tüm maddi varlığını yitirmiş olan Almanya en başta bilgili, disiplinli, çalışkan ve organize bir iş gücüne sahip olma nedenleri ile çok kısa bir zamanda kalkınmış, milyonu aşan işsiz miktarını tamamı ile isdihdama sevk edebildiği gibi işçi fıkdanı çektiğinden bugün 1.4 milyon yabancı işçi istihdam etmektedir. Kanaatim Alman Mucizesi denilen bu büyük gelişme ve başarının iyi ve bilgili iş güçlerine sahip olma nedeni ile mümkün olmuştur. Aynı şekilde kıymetli iş güçlerine sahip olduğumuz Alman işverenlerince de ifade edildiğine göre yeterli sermayeyi de elde ettiğimiz takdirde özlenen kalkınmanın memleketimiz için mümkün olabileceğidir. Bu gerekli sermaye Almanyadaki işçilerimizin tasarruflarının şuurulu ve bilgili bir şekilde değerlendirilmesi ile sağlanabilir.

Almanyadaki Türk İşçilerinin artış oranı 1962 yılı ile 1970 yılı arasında % 1570 gibi bir rakkam ile bizi karşılar.

Alman Millî Ekonomisine bir göz atacak olursak; 1962 senesinde 277 milyar DM olan Millî gelirinin 1969 senesi sonunda 572 milyar D. Mark'a ulaştığını görürüz. Ortalama her yıl % 7 artış gösteren millî gelir 1972 senesi sonunda 780 milyar D. Mark'a yükselecektir. Bu yüksek millî gelirin yatırımlarında kullanılacak işgücü hiç bir zaman dahilden sağlanamayacaktır. Alman makamlarınca yapılan araştırmalara göre, 1972 yılında Almanyanın karşılaşacağı işgücü açığı iki milyona varacaktır. Bütün bu faktörlerden varacağımız netice şudurki; 1972 yılında Almanyadaki işçilerimizin sayısı 500.000 ne ulaşabilir.

Almanyadaki Türk İşçilerinin ortalama kazançları

1964 - 65 senelerinde 400.00 D. Mark, 1966 - 67 yıllarında 600.00 D. Mark civarında olan bir Türk işçisinin ortalama aylık geliri bugün 800.00 D. Mark'a yükselmiştir. İkramiye, prim fazla mesai ve çocuk zamları gibi ilâveler ile bulduğumuz bu rakkam neticesinde bir Türk işçisinin eline yılda ortalama 10.000,00 D. Mark

II — Almanyadaki Türk İşçileri

Yıllar itibarı ile Almanyadaki Türk İşçileri :					
1962	1963	1964	1965	1969	1970 (Nisan durumu)
18.558	32.962	85.172	132.700	242.000	287.716

Yıllar itibarı ile Almanyadaki Türk İşçilerinin artış nisbeti :				
1961-62 %	1962-63 %	1963-64 %	1964-65 %	1969-70 %
172,9	77,6	158,9	53	113

Almanyadaki Türk İşçilerinin 1970 yılı itibarı ile cinsiyet dağılışı :

Erkek İşçiler	%	Kadın İşçiler	%
223.337	84	64.379	16

geçtiği anlaşılmaktadır. Resmî kayıtlar dışındakiler ile beraber bugün Almanyada 300.000 Türk işçisinin çalıştığı kabul edilebilir. Beher işçinin eline sosyal yardımlar ile yılda 10.000.00 D. Mark aldığı hesabı ile tüm işçilerimizin yıllık kazançlarının 3 milyar D. Mark'a (yaklaşık olarak 10 milyar L.) ulaştığı rahatlıkla ifade edilebilir.

Yapılan muhtelif incelemelerde Almanyada çalışan Türk işçileri yıllık gelirlerinin % 50 istihlâk etmekte geri kalanı % 50 sini tasarruf cihetine gitmektedir. Sayın Ecevit'in 1964 yılında Çalışma Bakanlıkları sırasında Almanyada yaptıkları tetkik gezisi sonunda neşrettiği bir raporda Türk işçisinin ayda ortalama 200.00 D. Mark tasarruf edebildiği belirtilmişti ki bu miktar o zamanki kazanç % 50 sine tekabül etmektedir. Bu hesaptan hareket edilerek işçilerimizin 1969 yılında 1,5 milyar D. Mark tasarruf edebildikleri söylenebilir. 1970 yılındaki tasarruf miktarı da aynı şekilde 1,5 milyar D. Mark olabilecektir. Resmî kayıtlara göre son üç senedeki işçilerimizin memleketi transfer ettikleri döviz miktarı yılda 100 milyon dolar (400 milyon D. Mark) dir. 1969 yılı sonunda 140 milyon dolar (550. milyon D. Mark) dir. Görülüyor ki 1,5 milyar D. Marklık tasarrufun sadece 550 milyon D. Marklık kısmı Türkiye'ye resmî kanallardan transfer edilmiştir. Geriye kalan 950 milyon D. Mark ise;

- a) Alman bankalarına yatırılmakta
- b) Almanyadaki hisse senetleri satın alınmakta
- c) 1969 dan beri de Almanyadaki Amerikan şirketlerinin Investment senetlerine yatırılmakta
- d) Bilhassa son senelerde işçilerimizin kendileri tarafından kurulan sermaye şirketlerine ortak olarak iştirâkleri şeklinde yatırılmakta.

Yapılan hesaplamalara göre Alman bankalarına ve Almanyadaki hisse senetlerine yatırılmış olan Türk işçilerine ait 2,8 milyar D. Marklık bir tasarruf bulunmaktadır.

İşçilerimizin tasarruflarının bir kısmı çeşitli eşya olarak memleketimize sokulmakta ve bunların satışından ortalama % 50 gibi bir kâr elde edilmektedir.

Almanyadaki işçilerimizin tasarruflarının memleketi sokulmasının diğer bir yolu da Eksport adı verilen firmalar kanalı ile dir. Bu yoldan işçilerimizin kârının resmî kura nazaran % 25 - 30 arasında olduğu söylenebilir. Almanyadaki işçiler Türkiye'ye tasarruflarını 499 sayılı kanun ile ön görülen bir kur üzerinden transfer etmektedirler. 22.7 1964 de yürürlüğe giren ve -peşin faiz- şeklinde ifade edilen 499 sayılı kanuna göre işçilerin resmî kanallardan gönderildiği veya bizzat beraberlerinde getirdikleri dövizleri resmî kur üzerinden üç yıllık ve beher yılı % 9 faiz yürütülerek hesaplanan karşılıkların peşin olarak kendilerine verilmesini, daha doğrusu bu şekil bir hesap ile ödenmesini derpiş etmektedir. Böylece resmî kurda bir D. Mark = 2,25 TL. yerine % 27 ilâve ile 285.75 TL. üzerinden biriken tasarrufların memleketimize aktarılması cihetine gidilmişti. Bu kanun bilhassa ilk uygulama senelerinde çok kârlı hale getirildiğinden, memleketimize transfer edilen döviz miktarında büyük bir artış kaydedilmiştir. Meskûr kanun çıkmadan önce işçilerimiz tasarruflarını iki lira 25 kuruş üzerinden gönderme zorunluğunda idiler. O sıralarda serbest piyasada bir D. Mark üç lira civarında bulunduğundan, işçilerimiz için resmî yoldan yurda para transfer etmek hiç cazip gelmemekte ve daima mutavassıt yolu tercih ettiriyordu. 499 sayılı kanun serbest kura yaklaşmış olduğundan işçilerimiz her türlü risikoyu ortadan kaldıran

bu kur üzerinden ve resmî kanallardan tasarruflarını yurda transfer etmeye başlamıştır. Resmî rakamlara göre 1964 yılı ağustos ayına kadar ayda 100.000 doların altında olan transferlerin devamlı bir artış kaydederek ayda 6 - 7 milyon dolara yükseldiğini göstermektedir. 1966 yılında yapılan transfer 80 - 100 milyon dolara kadar yükselmiştir. 1966 yılından itibaren Türk parasının serbest piyasada satın alma gücünün tedricen düşmeye başlaması birden çok sür'atli artmış olan işçi tasarrufları transferlerinin bu tarihlerden itibaren duraladığı ve gerilemeye başladığı görülür. Her ne kadar bu transfer miktarı 1969 senesi sonunda 140 milyon dolara yükselmiş ise de, diğer taraftan aynı seneler zarfında işçi miktarlarındaki artışları hesaba katacak olursak reel döviz transfer artışının gerilediği görülür.

İşçi Tasarruflarının Memleketimizdeki değerlendirilmesi :

Çeşitli şekillerde yurda sokulan işçi tasarrufları, Türk parasının değerindeki düşüşün cari tasarruf faiz hadlerinden fazla olması ve yatırım sermayesi piyasasının gelişmemiş bulunması sebebi ile gayri menkul alışına yönelmekte ve neticede tasarrufların atıl kalmasına sebep olmaktadır.

III — Almanyadaki işçi tasarruflarının memleketimizdeki yatırıma aktarılması sorunu :

Almanyadaki işçilerimizin tasarruflarının yatırım gayesi ile memleketimize getirilmesi mümkündür. Bilhassa son zamanlarda çok aktüel basın haberleri arasında yer alan bu husus işçilerimizin bu yoldaki arzularının sür'atle geliştiği müşahadesinin yanıbaşında, Alman makamlarının da ilgisini çekip, onları da harekete

geçireceği gerek şahsi temaslarımız ve gerekse de Alman basınındaki artan müsabet neşriyattan anlaşılmaktadır.

Alman İktisadî İşbirliği Bakanı Dr. Eppler müteaddit beyanlarında memleketlerine dönecek yabancı işçilere ve tahsisen çalışkanlık, kabiliyet ve işe yatkınlıklarını takdir ettiği Türk işçileri için bu sahada yardıma hazır olduklarını ifade etmiştir. Bakanın kendi ekonomilerine de büyük katkısı olan bu kişilerin memleketlerine avdetlerinde ekonomik ve sosyal yönden emniyetlerini sağlayabilecek yardımların yapılmasının bir görev olduğunu da ilâve etmiştir.

Bu bakanlık ileri gelenleri ve iş adamları ile yapılan temaslarda bu yolda her türlü yardım ve desteğe hazır oldukları ve talep vuk'unda yatırımlarla ilgili her türlü araştırmalarda uzmanlarını emre amâde kılacaklarını ifade etmişlerdir. Nitekim yukarıda belirttiğim 2,8 milyar D. Marklık Türk işçilerinin tasarruflarının mevcudiyeti Alman makamlarının araştırmalarına dayanmaktadır.

Türkiyede Millî Gelirin artırılması ve plânda ön görülen kalkınma hızına ulaşabilmek için dış finansman ihtiyacının temini gerekmektedir.

Yukarıda işçilerin tasarrufları yatırım gayesi ile plânlı bir şekilde hareket edilerek Türkiye'ye getirilmesi halinde işçilerimizin döviz olarak gönderdiği miktarın dışında, yaklaşık olarak 1 milyar D. Marklık kısmının % 30, yani 300 milyon D. Markı (Bir milyar TL.) Türkiye yatırım piyasasına aktarılması sağlanabilir. Ayrıca bu şekilde gerçekleşecek yatırımlar ile yeni yeni iş sahalarının açılması, emek gücü istihdamına aynı paralelde posetif katkılarda bulunacağı hususu, bizleri sermaye ihtiyacı kadar ilgilendireceğinden,

önemi daha da artacaktır. Kalkınmamız için istihsal faktörleri arasında en büyük noksanlığı teşkil eden sermaye kıtlığı, böylece büyük bir oranda bertaraf edileceği gibi buna paralel olarak işsizlik problemimize de bir çözüm yolu bulunmuş olur.

İş bulma veya daha müsait çalışma imkânları elde etme gayesi ile dış ülkelere gitmekte olan işçilerimizin başlıca hedefleri, kendilerine bir istikbâl ve geleceklerinin emniyet altına alınmasıdır. Bilhassa istikbâllerini emniyet altına alma düşüncesi tasarruf meylini artıran başlıca faktördür. Bu tasarruf meylinin en fazla Türk işçilerinde olduğu tüm Alman makamlarınca kabul edilmektedir. Esasen gelirlerinin ortalama % 50 sini tasarruf etmeleri de bunun en büyük delilidir.

Görüşümüz odur ki Türk işçisinin büyük fedakârlıklara katlanarak bu kadar yüksek tasarrufa meyletmelerinin tek nedenin istikbâl endişesi teşkil etmektedir. Bu endişeleri yurda avdetlerinde kendilerine devamlı bir gelir kaynağı ve çalışma sahası temin sureti ile bertaraf edilebilir.

Şimdiye kadar hükûmetçe alınmış veya düşünülmüş olan tedbirlerin hemen sadece memleketeye döviz getirmek sureti ile dış ticaret açığını kapatmak böylece döviz noksanlığını gidermek olduğu bir gerçektir.

İşçilerimizde bu kanat okadar yerleşmiştir ki, kendileri ile görüştüğümüzde «hükûmet sadece bizim paramızı düşünüyor, bizim ile ilgilenmiyor» görüşünde ittifak etmektedirler. Biz meselenin sadece döviz yönünden ele alınmasını değil asıl sosyal ve ekonomik yönlerden hareket edilmesini ve bu tasarruflarını işçilerimizin de hissedar olabilecekleri verimli sanayi yatırımlarına yönetilmesi zarureti in-

maktayız. İşçilerimizin asıl isteklerinin de bu olduğu kanaatindeyiz. Nitekim umumiyet itibari ile ferdiyetçi olarak yetişmiş olan bu kişilerin orada daha ziyade sosyal ve ekonomik düşünceler ile hareket ettikleri diğer bir tabir ile Alman temposuna uydukları müşahade edilmektedir.

İşçilerimizde tasarruflarını kendilerine emniyet telkin edecek müesseselerle işbirliği yaparak veya bizzat kendileri kurarak sanayi yatırımlarına geçmektedirler. Nitekim 1970 yılı Nisan ayında elde edilen son rakamlara göre işçilerimiz tarafından Almanyada kurulan sermaye şirketlerinin adeti 140 a yükselmiş, bu şirketler bu güne kadar 150 milyon D. Marklık hisse senedi satmışlardır.

Şahsi kanaatimiz şudur ki, bugün Almanyada Türk işçileri tarafından kurulmuş ve kurulmakta olan sermaye şirketleri halihazır durumları ile ortaklarına istikbaldeki emniyetlerini sağlayabilecek garantiyi verememektedirler. Bu şirketler kuruluş gayeleri itibariyle çeşitli yatırım sahalarında faaliyetlerine başlamışlardır. Misâlen Türksan, İşbir, İşsan gibi şirketler senelerden beri faaldirler.

Bu kadar çok sayıda ve hemen hemen aynı amaçlar ile kurulan şirketler işçilerimizin tasarruflarını arzulan hedeflere ulaştıramamışlardır.

Özellikle bu şirketlerin yöneticilerinin ifadelerini de göz önüne alarak diyebiliriz ki, şirketler daha ziyade kendilerine yatırım sahaları olarak rizikosu az spekülasyonumsu atıl ve pasif durumdaki sektörlerle yönelmektedirler. Misâlen gayri menkul iktisabı, ortaklarının mesken ihtiyaçlarını karşılamak için inşaatçılık gibi sahalarda yani istihlak yatırımlarına il-tifat ettiklerini görüyoruz.

Halbuki bu şirketlerimiz kendi arala-

rında iyi bir kurmay heyeti idaresinde koordine olabilir ve çok yönlü bir **Holding Tipi** şirket kurabilirler ise, arzulanan hedefe daha emin ve suretle ulaşabilirler. Bu Holding tipi şirket için düşünebileceğimiz kuruluş tarzı şöyle olabilir;

1 — Sermayesinin % 75 şe kadar olan kısmının dahilden ve Almanyadaki işçilerimizin tasarruflarından sağlanması.

2 — Geri kalan % 25 oranındaki sermayenin Alman işverenlerinden temini

Bu arada resmi Alman makamlarından: **Maddi ve Teknik** yardımlar sağlanabileceği de unutulmamalıdır.

Bu husus şu şekilde realize edilebilir :

1 — İşçiye emniyet telkin edebilecek sanayi işletmeleri kurmak,

2 — Bu kuruluşlara kendilerine itimat telkin edebilecek müesseseleri iştirâk ettirmek,

3 — Bu işletmeleri kendilerine en karlı gözüken yatırım sahalarına yöneltmek,

4 — Bu yatırımları mümkün mertebe memleketimizin ihracatına da katkıda bulunacak sektörlerden seçmek. Bu görüş Alman işverenlerine de uygun düşmektedir.

A — Yerli kesim :

1 — Almanyada Türk işçileri tarafından kurulmuş olan sermaye şirketleri. Türksan, İşbir ve diğerleri.

2 — Millî bankalarımız,

3 — Özel Sektör

4 — Ordu Yardımlaşma

5 — Türk — İş.

B — Yabancı Kesim:

C — Alman resmi makamları.

A — 1. Almanyada kurulan sermaye şirketleri ve Türksan :

Türksan işçilerimiz arasında ilk kurulmuş olan ve avantüre kaçmayan dürüst çalışması ile Almanyadaki işçilerimizin itimadına mashar olmuş diğer teşekküllerin kurulmasına da önderlik etmiştir. Bu bakımdan kurulacak Holdingde Türksan'ın büyük hissedarlardan biri olması ve yönetim kurulunda temsilcisi bulundurması büyük faydalar sağlayacaktır.

2. **Milli Bankalar** : Milli bankalarımızın bir kaçının bu Holdinge katılması her yönden büyük faydalar sağlar. Bu arada bilhassa, büyük işletmelere sahip olan İş Bankasının alakalandırılması hararet ile tavsiye olunur.

3. **Özel Sektör** : Özel sektörden de bu Holdingten yararlanması her bakımdan, tavsiye olunur.

4. **Ordu Yardımlaşma**: Gösterdiği gelişme, ortaklarına sağladığı menfaatler ve nihayet halkımızın itimadına dayandığından bu teşekkülden yararlanma her halde kurulacak teşekküle maddi olduğu kadar manevi destek de olur.

5. **Türk - İş** : Türk işçisinin en büyük örgütü olması hasebi ile içte ve dışta böyle bir örgütün Holdingde hissedar olarak bulunması, işçilerimize en büyük garantiyi sağlayabilir. Türk — İş kamuyu en iyi bir şekilde bu harekete yönelebileceği gibi gerekli mali, hukuki, sosyal vesair formalitelerin yerine getirilmesinde en tesirli organ vazifesini daima görebilir. Kezali parlamento ve kamuyu en iyi ve sür'atli bir şekilde harekete getirebilecek örgüt yine Türk-İş'dir. İşçi Türk-İş'in de ortak bulunduğu teşebbüsün hissedarı gelecekte çalışanı olarak çalışma şart ve

emniyetinin garantisini de bulmuş olur.

Kanaatimce Türk - İş bu şekilde kurulacak Holdinge sembolik bir sermaye ile de olsa, ortak olarak görülmesinde çok önemli faydalar mülâhâza etmekteyim.

B — Yabancı kesim :

Alman firmaları; bu firmalar bilhassa işçilerimizin mebzûl miktarda tercihen çalıştıkları, kendilerini tanıyan ve karşılıklı itimat telkin etmiş olan firmalar arasında yapılacak etüt neticesinde seçilebilir.

C — Alman resmi makamlarından maddi ve teknik yardım sağlanabileceği yukarıda belirtilmişti.

IV — Sonuç :

Yukarıda izahına çalıştığımız gibi batı ülkelerinde ve tahsisen B. Almanyada bulunan işçilerimiz büyük meblağlara varan ve miktarı devamlı artmakta olan tasarruflara sahip bulunmaktadır. Büyük bir sermaye fıktanı çeken ve bu sebepten plânda ön görülen yatırımları bile yerine getiremeyen memleketimizde, işçilerimizin tasarruflarından yararlanmak kabil görülmektedir. Bu tasarrufları iy ve emniyet telkin edecek plânlı bir organizasyon sayesinde sadece % 30 dan yararlandığı takdirde bir milyar D. Marklık (3 milyar L.) muazzam bir sermaye akımı meydana gelir ki bu 1952 den beri memleketimize gelen, bir çok çevrelerde menfi akisler yapan ve yatırdığından çoğunu memleketlerine geri transfer ettikleri dolayısı ile millî ekonomimizi sömürdükleri ileri sürülen yabancı sermayenin getirdiğinin en aşağı on katı bir meblağa ulaşır.

Dikkat edilecek hususlar :

A — Teknik ve Ekonomik yönden.

1. Kurulacak tesisler ithâlatımızın azalmasına hizmet edecekler arasından

seçilmelidir.

2. Bu tesisler hem ihracatı artıracak hem de istihdamı yüksek olanlar arasından bir tasnife tutulmalıdır.

3. Ortak Pazara dahil olmamız bir emrivaki haline gelmekte olduğuna göre, bizi bu topluluk içinde hazırlıklı bulunmak zorunluğu göz önüne alınarak yatırım sahalarının seçilmesi gerekir.

4. Alman sanayi sektöründeki bir kısım istihsalin memleketimizde bu müşterek Holding içerisinde yapılmasını sağlamak ve böylece büyük sayıda Türk işçisinin dışarıya gitmesi yerine Türk işçilerinin de hissedarı oldukları bir kısım Alman işletmelerini memleketimizde kurmalarını temin etmek.

5. Bu Holdingin sermayesini yatırabileceği sektörlerden ilk akla gelebilecek bir kaçını işaret edebiliriz. Bunlar; gıda sanayi, yem sanayi, tarım ilâçları sanayi, lâstik sanayi, cam sanayi, elektrik ve elektro-teknik sanayi ve turizm sanayi. İşçilerin büyük alâkaları dolayısı ile Sosyal Mesken sorunu da ele alınması tavsiye edilebilir.

B — Psikolojik Yönden

Bugüne kadar işçilerimize güven verilmemiştir. İşçilerimiz hükûmetin sadece kendi tasarruflarından döviz sağlamayı düşündüğü haklı kanaati içindedir. Bu düşünce silinmelidir, bu çalışmalar ile plânlama parlamento ve kamu oyu ile Almanyadaki işçilerimiz tahrik ve teşvik edilmelidir. Plânlı, ciddi, verimli ve realist bir çalışmaya girildiği kanaati kendilerine aşılmalıdır. Memleketimize bu konuları tetkike gelmiş olan bir Alman heyetine bir hükûmet yetkilisi «Türk işçisi vatan perverdir. Türk işçisi kendisi için değil milleti için çalışır, milleti için tasarruf eder» sözü meselenin ne kadar çözüm yo-

lu bulmaktan uzak ve realiteye aykırı olarak ele alındığını göstermektedir. Meseleleri bu şekilde utopik ve platonik olarak mütââla edersek milyarları aşan Türk işçisi tasarruflarının Alman müesseselerini ve bilhassa son senelerde Avrupada çok artan Amerikan borsa komisyoncularının daha da zenginleştirmekten ileri gidemez.

Almanyadaki işçilerimiz bu kuruluşlara hem hissedar olarak iştirâk edecek ve hem de bu müesseselerin statüleri o şekilde düzenlenmelidir ki muayyen bir hisse senedine sahip olan ortak memlekete avdetinde kendisine çalışma yerinin sağlanmış olduğuna emin olmalıdır.

C — Tasarının hazırlanışı yönünden

Almanlarla müşterek bir kurul meydana getirip kurulacak Holding tasarısını bir an öncelikle hazırlamak. Bu kurul teşekkülün de vazife verilecek kimselerin seçimi sırasında bir iktisatçı, bir bankacı, bir hukukcu ve bir de sosyal siyasetçi düşünülebilir. Bu kurul Holdingin kuruluşu ile ilgili her hususu ele alıp gerektiğinde çeşitli araştırmalar yapmak veya yaptırmak yetkisine sahip olacaktır. Alman makamlarından gerekli uzmanlar sağlanabilir. Gönül arzu ederki bu çok önemli ve hayati fırsatı değerlendirebilmek için bir an evvel teşebbüse geçilsin.



Ayın Ekonomik Olayları

Erev, Toplu Sözleşme ve lokavt kanunlarında yapılan değişiklik ve DİSK'in giriştiği eylem

Faruk ÇEHRELİ

DİSK'in geniş çapta radikal eylemine sebep olan, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt kanununda yapılması öngörülen değişiklik hakkında kanun tasarısı geçici komisyonda kabul edilerek Millet Meclisi gündemine alınmıştır. Yapılması düşünülen değişikliklerle bilhassa grev ve lokavt'ın şartları, toplu iş sözleşmesinin hükümleri, arabuluculuk, ve özel hakeme baş vurma usulleri yeni baştan düzenlenmektedir.

Yapılması öngörülen değişiklikler özet olarak şöyledir:

Bundan böyle, toplu iş sözleşmesi yapmaya, o iş kolunda en çok üyeye sahip olan ve her halde o iş kolundaki sigortalı işçilerin en az yüzde 35 ini temsil eden işçi federasyonu veya Türkiye çapında faaliyette bulunan işçi sendikası yetkili olacaktır. Aynı şekilde toplu iş sözleşmesi yapmaya, o iş kolundaki sigortalı işçilerin en az yüzde 35'ini çalıştıran işverenleri temsil eden işveren federasyonu veya Türkiye çapında faaliyette bulunan işveren sendikası yetkili olacaktır. Ancak, Tarım-İş kolunda yetki tesbiti hususunda, o iş kolundaki sigortalı işçilerin, en az yüzde 35'ini temsil etme şartı aranmayacaktır. Bu arada, bir işveren sendikası, kendi üyesi olan işverenlere ait işyerlerin-

de çalışan bütün işçileri kapsayan toplu iş sözleşmesi yapabilecektir. Ayrıca, bir işveren de kendisine ait işyeri ve işyerlerinde çalışan bütün işçileri kapsayan toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olacaktır. Birden ziyade işyeri bulunan ve personelinin akıl suretiyle çeşitli işyerlerinde çalıştırılması caiz olan gerçek ve tüzel kişilerin aynı iş koluna ait işyerlerinde, ancak, bir tek toplu iş sözleşmesi yapılabilir. Toplu iş sözleşmesi yetkisinin tesbiti için, sosyal sigortalar kurumunca yayınlanan en son sigortalı işçi istatistikleri esas alınacaktır.

Grev veya lokavt yasakları

— Savaş halinde, genel veya kısmi seferberlikte, ilaç imal eden işyerleri hariç olmak üzere, hastahane, klinik, sanatoryum, prevantoryum, dispanser, eczahane, aşı ve serum imal eden müesseseler gibi sağlıkla ilgili işyerlerinde, mezarlıklarda, cenaze tekfin ve defin işlerinde, can ve mal kurtarma işlerinde, su, elektrik ve havagazı istihsalı ve dağıtım işleriyle tabii gaz nakli işlerinde (özel kaplarla yapılan gaz ve su dağıtım işleri hariç) ve atom enerjisiyle ilgili çalışmalar ve uygulamalar yapılan iş yerlerinde, yabancı memleketlere yapmakta olduğu yolculuğu bitirmemiş deniz-hava ve kara u-

laştırma araçlarında Türk sularında seyir halinde olan gemilerle, Türkiye'de hareket halinde bulunan deniz ve karayolu ulaştırma araçlarında noterlik hizmetlerinde, eğitim kurumlarında, çocuk bakım yerlerinde grev ve lokavt yapılamayacaktır.

— Bu arada, Milli Savunma Bakanlığınca ve İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığınca, doğrudan doğruya işletilen işyerlerindeki ücret veya sair çalışma şartlarına nazaran işçilerin aleyhine olduğunun yetkili sendikası veya federasyonunun başvurusu üzerine yüksek hakemkurulunca tesbit edilmesi halinde bu işyerlerinde greve karar verilebilecektir. Aynı şekilde, ücretlerin veya sair çalışma şartlarının işçilerinin aleyhinde olduğunun tesbit edilmesi halinde de bu işyerlerinde lokavta karar verilebilecektir.

— Yangın, su baskını, toprak veya çığ kayması veya depremlerin sebebiyet verdiği ve genel hayatı felce uğratan felâket hallerinde, bakanlar kurulu, bu hallerin vuku bulduğu yerlere inhisar etmek ve bu hallerin devamı süresince yürürlükte kalmak üzere, gerekli gördüğü işyerleri veya iş kollarında grev ve lokavtin yasak edildiğine dair kararname çıkarabilecektir. Ayrıca, sıkı yönetimin uygulandığı grev ve lokavt yetkilerinin kullanılmasını askıda bırakabilecek veya izne bağlayabilecektir.

DÜNYA VE TÜRKİYE'DE PETROL ÜRETİMİ

Dünyadaki ham petrol üretimi yılda 2 milyar 134 milyon tona giderken, Türkiye 3 milyon 600 bin tonluk üretimiyle 59 ülke arasında otuzuncu sırayı işgal etmektedir. Türkiye, bu üretimiyle, Avrupa'da Batı Almanya'dan sonra ikincidir.

Bu dalda, dünya birinciliğini 510 milyon tonla Amerika Birleşik Devletleri korumaktadır. O'nu, 329 milyon tonla Sov-

yet Ruslar izlemekte, eskiden beri dünyanın sayılı petrol ülkelerinden olan Venezuella da yılda 187 milyon ton ham petrol elde etmekle üçüncü sırayı almaktadır.

Üretim Artıyor

«Petroleum Press Service» in yaptığı sıralamadan anlaşıldığına göre, dünyadaki ham petrol üretimi büyük bir hızla artmış, 1955 deki 1 milyar tonluk üretim, on yıl içinde yüzde yüzün üstünde bir gelişmeyle 2 milyar 100 milyon tonu aşmıştır.

Son yıllarda büyük ilerleme kaydeden İran, Ortadoğuda birinci olurken, 167 milyon 600 bin tonla dünyada dördüncü gelmektedir. İran bundan sadece on yıl önce, 46 milyon 600 bin ton ham petrol çıkarabilmekte idi.

Beşinci sırayı alan Libya da, petrol üretiminde ulaşılması güç bir ilerleme kaydetmiştir. 1959 yılında bu ülkede petrolün «P» si bile yokken, 1964 de 41 milyon tonla ismini duyuran Libya, şimdi yılda 150 milyon tonun üzerine çıkmayı başarmıştır.

Bizdeki Durum

Küçük çapta olmakla beraber, Türkiye'deki ham petrol üretimi de, hızlı bir artış göstermiş, 1959 da 372 bin ton olan üretimimiz 1964 te 886 bin, 1968 de 3 milyon 103 bin ton ve bir yıl sonra da, 3 milyon 600 bin tona yükselmiştir. Buna karşılık, yurdumuzdaki petrol daha büyük yatırımlara hazırlanmaktadır. Önümüzdeki 8 yıl için, sadece TPAO'nun 10-15 milyar Türk Lirası harcıyacağı bildirilmektedir.

En Az Üretenler

Sıralamaya konan 59 ülke arasında, en az petrol üreten ülke ise, yılda 60 bin tonla Doğu Almanya ile Monako'dur. İngiltere 75 bin, Formosa ise 80 bin ton petrol üretebilmektedir.

Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi

Yazan: İLKER BİRDAL

GİRİŞ

İşletmelerin en önemli problemlerinden biri yatırım kararlarıdır. Çünkü yanlış yatırımlar işletme sermayesinin gereksiz bir yere bağlanmasına sebep olduğu gibi doğacak kötü sonuçlar işletmenin ait olduğu endüstri dalını ve Milli ekonomiyide ters yönde etkiler. Bu sebeple işletmelerin çözümlenmesi gerken en önemli problemi çeşitli yatırım projelerini değerlendirerek içlerinden işletme için en yararlı olanını seçmektir diyebiliriz.

Bir teşebbüs ne kadar geniş kaynaklara sahip olursa olsun mümkün olabilabilen bütün yatırım projelerini finanse etmesine imkân yoktur. Bu sebeple her teşebbüs kabul edeceği mali bir kritere göre bir biri ile rekabet eden yatırım projeleri arasından bir ayırım yapmalıdır.

Bu değerlendirmeyi yapacak kriterleri biz üç grupta toplayabiliriz.

- 1 — Sermayenin karlılığı metodu
- 2 — Ödeme süresi metodu
- 3 — İndirgeme metodu

Şimdi sırasıyla her üç metodu da teker teker inceliyelim.

SERMAYENİN KÂRLILIĞI METODU

Bu metodun esası yıllık kârın projeye tahsis olunan sermayeye orandır. Yani Sermayenin karlılığı genel olarak tahmin edilen yıllık kârın orijinal yatırım tutarına oran edilmesiyle ifade edilmek-

tedir. Bunu bir formülle ifade edecek olursak,

$$\text{Sermayenin Karlılığı} = \frac{\text{Amortisman hariç yıllık kâr}}{\text{Orijinal yatırım tutarı}}$$

Bazen sermayenin karlılığı, projenin ömrü boyunca sağlayacağı ortalama kârın, ortalama yatırım tutarına oranı şeklinde de belirtilir. Burada ortalama kâr projenin ömrü boyunca sağlayacağı toplam kâr'ın, proje ömrüne bölünmesiyle bulunur. Diğer taraftan ortalama yatırım ise işletme sermayesi, projenin hurda değeri ve sabit sermaye yatırımı ile hurda değer toplam-ları farkının yarısının toplanmaları ile bulunur.

Bu söylediklerimizi formüle edecek olursak,

$$\begin{aligned} i &= n \\ \sum ki & \\ i &= 1 \end{aligned}$$

$$1) \text{ Ortalama Kâr} = \frac{\sum ki}{n}$$

k = Yıllık kârlar

n = Proje ömrü

$$2) \text{ Ortalama Yatırım} = \frac{S_i + H + 1/2 (S_s - H)}{n}$$

S_i = İşletme sermayesi

H = Teknik ve iktisadi ömrün sonundaki hurda değer

S_s = Sabit sermaye yatırımı

1 ve 2 numaralı formüllerden yararlanarak sermayenin karlılığı formülünü kuralım.

$$\begin{aligned} i &= n \\ \sum ki &= 1 \\ i &= 1 \\ i &= 1 \\ n \end{aligned}$$

$$\text{Sermayenin kârlılığı} = \frac{Si+H+1/2 (Ss-H)}{n}$$

Yukarıda her iki formülde de belirtil-
diği gibi işletmeler sermayenin kârlılığını
çeşitli projeler için hesaplar ve projeler
arasında bir sıralama yapmak suretiyle
kaynaklarını en kârlı projeye yöneltme im-
kânına sahip olurlar.

Bir örnekle bu metodu açıklığa ka-
vuşturalım.

İşletmemizin elinde A, B, C, D olmak
üzere 4 proje var ve projelerimizin özel-
likleri aşağıdaki gibidir.

	Proje A	Proje B	Proje C
Y	1.000	1.000	1.500
n	5	5	6
A	200	200	250
Proje D			
1.200			
8			
150			

Her Projenin getireceği yıllık kârlar

Yıllar	Proje A	Proje B	Proje C	Proje D
1970	100	50	250	50
1	100	50	150	50
2	100	100	50	50
3	100	100	50	100
4	100	200	50	150
5	—	—	50	150
6	—	—	—	200
7	—	—	—	250
Toplam	500	500	600	1000

Y — Proje tutarı (İşletme sermayesi ve
hurda değer göz önüne
alınmamıştır.)

n — Proje ömrü

A — Yıllık amortisman (Amortismanlar
her yıl eşit miktarlarda
ayrılmaktadır.)

Yukarıdaki bilgilerin ışığı altında her
proje için sermayenin kârlılığını göstere-
lim.

Proje A	Proje B
100/500 = %20	100/500 = %20
Proje C	Proje D
100/750 = %13	125/600 = %21
Proje adı	Sermayenin Kârlılığı

Proje C	% 13
» A,B	% 20
» D	% 21

Bu ölçü uygulandığı takdirde yukarıda da
belirdiği gibi dört projeden en yararlı ola-
nı D projesidir.

**Sermayenin kârlılığı metodunun kötü
yanları.**

1 — Projeden beklenen kârlar yıllar
itibariyle dalgalanmalar gösterdiğinden
beklenen kârlar olarak bir tek rakam al-
mak hatalıdır.

2 — İşletmede başka bir amortisman
usulü kullanıldığı takdirde sermayenin
kârlılığı farklı gözükür.

3 — Amortismanlar göz önünde bu-
lundurulmadan projeye ayrılan sermayeyi
nitelemeğe imkân yoktur.

4 — Bu metod projenin iktisadi ve
teknik ömrü göz önüne almamaktadır. Tek-
nik ömrü uzun bir projenin sağlayacağı
kârlar daha fazla olabilir.

5 — Bu projenin uygulanması halin-
de para değerinin zaman içinde gösterdiği
değişiklikler nazarı itibara alınmamıştır.

PROJELERİN KENDİLERİNİ İTFA SÜRESİ METODU

İtfa süresi genel olarak projenin geti-
receği fonların ki bunlar kâr, amortisman-
dır, projenin yıpranma ve aşınmaya maruz
sabit sermaye yatırımlarını karşılayacağı
süre olarak tanımlanır. Bu metotta süre
hesaplanırken, ödenecek vergiler projenin
sağlayacağı fonlardan tenzil edilebileceği
gibi vergiler nazarı itibara alınmayabilir

de. Diğer bir deyimle itfa süresi projenin sağlayacağı fonlardan indirim yapılmak suretiyle hesaplanabileceği gibi indirim yapılmadanda hesaplanabilir. Ancak bu metod kısa zamanda kendini itfa edecek olan projeler için en uygun olanıdır. Çün-

kü uzun sürede ekonomik olaylardaki ve teknikteki gelişmeleri tahmin imkânsızdır.

Bu kriterde kendini sür'atle amorti eden projelere yer verilir. Bu kriterin uygulanması halinde misalimiz aşağıdaki şekli alır.

	Yıllar	Proje A	Proje B	Proje C	Proje D
Sağlanan Fonlar	1	300	250	500	200
	2	300	250	400	200
	3	300	300	300	250
	4	300	300	300	250
	5	—	—	—	250
	6	—	—	—	250
		1.200	1.100	1.500	1.350
Yatırım miktarı		1.000	1.000	1.200	1.200
İtfa süresi		3 1/3 Yıl	3 2/3 Yıl	4 Yıl	5 1/6 Yıl

Bu projeleri önemlilik derecelerine göre sıralayalım.

Projenin adı	İtfa süresi
Proje A	3 1/3 Yıl
» B	3 2/3 »
» C	4 »
» D	5 1/6 »

Görülüyorki bu kriterin uygulanması halinde ön Proje C den A'ya geçmiştir.

Bu Metod sermayenin kârlılığı metodunun mahzurlarını ortadan kaldırıyor, fakat bu da projenin teknik ömrü ile para değerinin zaman içinde değişmelerinin göz önünde bulundurmadiğundan çok önemli mahzurları taşımaktadır.

NAKİT AKIMININ MUAYYEN BİR ZAMAN DÜZEYİNE İNDİRGENMESİ METODU

Bu metod Kâr Sermaye oranını ve projenin kendini itfa süresi metodlarını kapsadığı gibi proje değerlendirmede projenin teknik ve iktisadi ömrü ve para değerinin zaman içinde değişiminide göz önünde tutar. Ayrıca uygulanan amortisman usulüne görede farklı neticeler vermez.

Bu metodun iki uygulama şekli vardır.

1 — Projenin gerçek kârlılığı metodu.

Her bir projenin gerçek kârlılığı aşağıdaki denklemde belirtildiği şekilde hesaplanarak projeler arasında sıralama yapılır. Denklem matematik olarak şöyle ifade edilebilir.

$Y =$ Proje tutarı

$n =$ Projenin teknik ve iktisadi ömrü

$A =$ Projenin sağlayacağı yıllık nakit akım

$r =$ Projenin gerçek kârlılığıdır.

Yukarıdaki eşitlikte belirlenmeyen 'r' Projenin gerçek kârlılığı hesaplanır ve 'r' nin değerlerine göre sıralama yapılır. En yüksek r değerine sahip proje en kârlısıdır.

2 — Net bugünkü değer metodu.

Bu metodda da projenin ömrü boyunca sağlayacağı nakit akımın önceden asgari nisbet olarak kabul edilen, muayyen bir iskonto haddi üzerinden bu güne indirgenir. Ve bu güne indirgenen nakit akımı toplam proje maliyeti ile mukayese

edilir. Bu güne indirgenmiş olan nakit akımının proje maliyetinden yüksek olup olmadığına bakılır ve en yüksek olanı en

iyi projedir.

Bu kriteride matematik olarak aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

$$P - Y = \text{NBD}, P = \sum_{i=1}^n \frac{A_i}{(1+r)^i} - Y$$

$$\dots + \frac{A_n}{(1+r)^n} = \sum_{i=1}^n \frac{A_i}{(1+r)^i}$$

NBD = Net bugünkü değer metodu

P = Projenin ömrü boyunca sağlayacağı net akımın bu güne indirgenen değerler toplamıdır.

Y = Proje Maliyeti

Bu metotta en önemli nokta asgari iskonto haddi yani 'r' i tesbit edebilmektir ve bu metodun baslıca kötü yanı r'i tesbit etmekteki güçlüğüdür.



Az gelişmiş Ülkelerin Sermaye İhtiyacı ve Yardımlar

Doç. Dr. ALİ ÖZGÜVEN

Genellikle denilebilir ki, az gelişmiş ülkeler, ihtiyaçları olduğu için, her türlü yardımı kabul etmektedirler.

İkinci Dünya savaşından sonra iktisadî kalkınma meselesi adeta millî olmaktan çıkıp milletlerarası bir nitelik kazanınca sermaye hareketleri ve yardım mekanizması bir kat daha önem kazanmış bulunmaktadır. Öte yandan bazı sömürge ülkelerinin bağımsızlıklarına kavuşmaları, hele kapitalist blokla sosyalis blokun git-tikçe artan iktisadî ve siyasî rekabeti sermaye ve yardım mekanizmasının seyrini değiştirmiştir.

Acaba az gelişmiş ülkelerin sermaye ihtiyacı neden artmaktadır? Bu sermaye ihtiyacı artışının sebepleri şöyle sıralana-bilir.

1. Az gelişmiş ülkelerde nüfus ve do-layısıyla aktif iş gücü hızlı bir tempo ile

artmaktadır. Bu artan nüfusa tüketim malları da gerekmektedir. Biz, burada sermayeyi, kişi başına verimi yükselten her şey olarak kabul ediyoruz. Bu bakımdan, daha yüksek bir refah derecesine ulaşmak veya hiç değilse aynı refah seviyesini devam ettirebilmek için daha fazla sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır. Esasen kalkınma ihtiyacı önce belli bir sermaye teçhizatını ve geleneksel strüktürlerin (yapıların) yenilenmesini gerekli kılmaktadır. Başka bir deyişle, üretim artışı nüfus artışını büyük ölçüde aşmalıdır.

2 — Özellikle, geleneksel kesimlerde kullanılan modası geçmiş ve verimi düşük üretim vasıtalarının yenilenmesi de sermaye ihtiyacını çoğaltmaktadır.

Bilindiği üzere, az gelişmiş ekonomilerde, makinelerin ve teçhizat mallarının bakımı ve korunması, teknik bilgisizlikten dolayı çok yetersizdir. Yani makinelerin

yenilenmesi ihtiyacı, ister aşınma ve eskimeden ister kıymet düşüşünden dolayı olsun, vaktinden önce hissedildiği için, bunların temini imkânları sermayeye yani dövize bağlı kalacaktır.

3 — Az gelişmiş ülkelerde görülen yersiz harcamalara ve israfa düşük gelirler de eklenince tasarruf seviyesinin yetersizliği kendiliğinden ortaya çıkar. Bölgeler arasında gelir dağılımı bakımından da büyük farklar vardır. Bu farkların artmasında daha doğrusu satın alma güçlerinin büyük şehirlerde toplanmasında kredi müesseselerinin etkisi unutulmamalıdır. Bu nedenle, kalkınma hareketinin hızlanmasını sermaye hareketlerinin yönü belirleyecektir.

4 — Nihayet, az gelişmiş ülkelerin gittikçe artan sermaye ihtiyacının bir sebebi de sermaye-hâsılâ oranıdır.

Hatırlanacağı üzere, nüfus artış hızı ile millî gelir artış hızı aynı ise ekonomide hiç bir değişme bahis konusu olamayacak demektir. Birinci artış hızı, ikinci artış hızından az olduğu vakit kişisel refah seviyesi yükselebilir. Ancak burada bir noktaya dikkat etmek gerekmektedir. O da gelir artışının sadece sermayesinin marjinal resimine değil, üretim faktörlerinden toprak ile emeğin de marjinal resimine bağlı olacaktır. Eğer ekonomide sermaye-hâsılâ oranı % 4, yani bir ünite mal elde etmek için 4 ünite sermaye kullanılıyorsa ve nüfus artış hızı da % 3 ise, % 2 bir kalkınma hızının gerçekleşebilmesi için millî gelirin % 20 sini $[(3+2)4 = 20]$ yatırımlara ayırmak gerekecektir. Nüfus daha hızlı arttığı takdirde yatırımlar millî gelirden daha büyük bir pay alacaktır. İşte artan bu payı da çoğalan sermaye ihtiyacından başka bir şey değildir.

Az gelişmiş ülkelere yardım daha çok politik bir faktöre dayanmaktadır. Başlangıçta sömürgelere yapılan yardımlar, 1949 da, Başkan Truman tarafından ileri sürülen 4. Nokta Programı ile milletlerarası bir karakter almıştır. Böylece, Truman az gelişmiş ülkelere geniş bir yardım kampanyası açmış bulunmaktadır.

Milletlerarası yardım, siyasî etkisini yardım alan ülke üzerinde arttırmaktadır. Meselâ, A. B. D. lerinin özel teşebbüs şeklinde olmak şartıyla Hindistan'da bir çelik fabrikasının kurulmasını istemesi üzerine Hindistan bir devlet teşebbüsü kurmak amacıyla Rusya'ya baş vurmuştur. Aynı şekilde, Rusya da Habeşistana yardım edemeyince komünist Çine doğru yönelmiştir.

Az gelişmiş bir ülkenin siyasî etkiler altında kalarak aldığı yardım, her zaman bir «bağıllığın» sonucu değildir. Yardım milletlerarası bu zorunluluktan da yapılabilir.

Bununla beraber, yardımlar yardım alan ülkeyi yardım veren ülkeye bağlamasa bile aralarındaki ilişkiler bozulabilir. İki ülkeyi birleştiren anlaşmalar çok defa yerine getirilmez.

Meselâ, Amerikan yardımı Castro ile kesilmiştir; Rusya, Stalin rejimine daha meyleden Habeşistan'a yardım etmemektedir. Fransa, 1964 Tunus'a malî yardımını durdurmuştur. Çünkü Tunus Fransa'ya ait toprakları millileştirmiştir.

Gelişmiş ülkelerin, gelişmemiş ülkelere yaptıkları yardımın amaçları farklı şekillerde yorumlanmaktadır, şöyle ki :

1. Yardım eden ülkeler yeni bir sömürgecilik politikası izlemektedirler. Bu ididaya göre, gelişmemiş veya az gelişmiş ülkeler, gelişmiş ülkelerin birer mahrecidir. Fakat durumun pek de böyle ol-

madığını gösteren deliller ileri sürülmektedir :

a) Gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler az gelişmiş ülkelere gittikçe daha az mal satın almaktadırlar. Meselâ François LUCHAIRE'in kitabındaki rakamlara göre 1958 de bütün sınaî ülkeler ihtiyaç duydukları hammaddelerin % 51 ini az gelişmiş ülkelere ithal etmişlerdir. 1961 de ise bu oran % 48'e düşmüştür. Yine bu Fransız yazarına nazaran 2000 yılında az gelişmiş ülkeler satın alınacak çeşitli maddeler bütün ihtiyacın % 25 ve 30'u arasında değişecektir. Bu oranın düşük olması aşağıdaki sebeplerden ileri gelebilir :

i — Gelişmiş ülkeler kendi kaynaklarını daha rasyonel olarak kullanmaktadırlar.

ii — Bazı tabii maddeler yerine sentetik ve sunî maddeler geçmiştir.

iii — Teknik gelişmeler daha az ham madde kullanılmasına imkân vermektedir.

iv — Tarımsal maddeler tüketimi gelir seviyesi artıkça azalmaktadır.

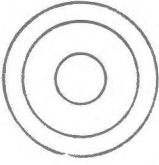
v — Petrol talebi atom enerjisinin sanayiye uygulanması ile sınırlanacaktır.

2. Sınaî ülkelere az gelişmiş ülkelere gittikçe daha az ihracat etmektedir-

ler. 1948 de Sınaî ülkeler, ihracatının % 32 ini gelişmemiş ülkelere yaparken, bu oran 1961 de % 25'e inmiştir. Çünkü gelişmemiş ülkelerin büyüme hızı gelişmiş ülkelerin büyüme hızından daha büyük olmuştur. Fransa'nın 1958 den 1964'e kadar geçen 6 yıl içindeki ihracat ve ithalat durumu şöyledir : Frank bölgelerine yapılan ihracat % 37 den % 18'e, Frank bölgesinden yapılan ithalat ise % 28 den % 16 ya düşmüştür. 1.

3. Sınaî malların değeri hammadde-lerinkine nazaran artmaktadır. Bu bakımdan, sınaî ülkelerin dış ticareti gelişmekte, az gelişmiş ülkelerin dış ticareti ise daralmaktadır. 1950 - 1962 arasında, az gelişmiş ülkelerin ihraç ettiği bir ton malın kıymeti % 4 düşmüş, ithal ettikleri bir ton malın kıymeti % 19 yükselmiştir. Bu bakımdan az gelişmiş ülkelerin mübadele hadleri % 23 daralmıştır.

Bugün yardım milletlerarası bir dayanışmanın sonucu olmalıdır. Esasen, Birleşmiş Milletlere üye olan ülkeler, bütün ekonomilerin iktisadî ve sosyal gelişmelerini kolaylaştıracaklarını kabul etmişlerdir. Bu bakımdan, az gelişmiş ülkelere yapılan yardımlar bir dayanışma unsuru ve bir görev olarak dikkate alınmalıdır.



Sümerbankta Asgari Ücret Uygulaması

ORHAN BULDAÇ

Türkiye çapında asgari ücretlerin tesbit edildiği tarihten bu yana tam bir yıl geçmiş bulunmaktadır. Hatırlanacağı üzere 931 sayılı iş kanunun 33 ncü maddesi uyarınca teşkil olunan Asgari Ücret Tesbit Komisyonu, çalışmalarını tamamladıktan sonra resmi gazetede 6 Haziran 1969 tarih ve 13216 sayı ile yayınlanan kararına göre uygulamalar 1 Temmuz 1969 tarihinde başlamış olacaktı. Ne varki, açıklanan karara ve uygulama yönünden verilen bütün sözlere rağmen kamu ve özel kesimde asgari ücretlere karşı takınılan olumsuz tavırlar, asgari ücretlerin söz konusu tarihte uygulanmasına imkân vermemiştir.

Asgari ücretlere başından beri anlayışsızlıkla karşı çıkanlar, dillerine doladıkları maliyetler artar, ekonomi pahalı çalışır ve enflasyon olur şeklindeki iddialarına rağmen gerçekte ekonomik olmaktan çok sosyal yanı ağır basan ve

çağlar boyu mücadelesi yapılan, çalışan insanların onurunu kurtarmak amacıyla savunulan asgari ücretlerin kutsiyetini kavrayamamanın katılığı ve tutarsızlığı içerisinde görülmüşlerdir. Uygulayamayız, iflas ederiz şeklindeki iddiaları Danıştayda açılan davalar sonunda gerçekten iflas etmiştir. Türkiye çapında ortalaması 17 TL. olan asgari ücretler altı bölgede artık kesin olarak uygulanmak zorundadır. Bunun açık anlamı şudur: İşçiler razı olsalar bile, işverenler işçileri tesbit olunan asgari ücretlerden aşağı bir ücretle çalıştıramıyacaklardır. Kârlılık bir ölçüde istismardan verimliliğe kaydırılmış olacaktır. Asgari ücretler ve benzeri müesseselerin Türk ekonomik ve sosyal hayatına giriş sağladıkları haklar yönünden işçilere ferahlık ve güvenlik sağlamak yanında ekonomik faaliyetlerde de rasyonel çalışmaya geçişte etken olmaktadır. Riskin söz konusu olduğu yer-

de akıllı ve bilimsel tedbirler almak, modern ve verimli teknolojileri uygulamak ve satış politikalarına ağırlık vermek zorunluluğu vardır. Türkiye'mizde de son on yılda çalışma ve ekonomik hayatımızda alınmakta olan tedbirler, ekonomimize ve teşebbüslerimize bilimsel gereklere uygun hareket etmek alışkanlığını kazandırmaktadır. Tedbirlerin devamı ve titizlikle uygulanması ülkemizin kapkaççı bir ekonomik yapıdan sağlam bir yapıya; sosyal yapımızda istismar düzenden dengeli bir düzene ulaşacaktır. Bugün Türkiye'mizde yatırım kararı alan kamu ve özel kesim, emeğin asgari değerini ve çalışan insanların sosyal ve ekonomik haklarını objektif bir veri olarak önceden hesaba katmaya mecburdurlar. Aslında çağın, insan onurunu ön plana çıkartan gelişmesine uygun düşen davranışta budur. Biz şuna inanıyoruzki, gerek rejim ve gerekse yapısal değişimin tutarlılığı, ancak sosyal hakların geliştirilmesi ile sağlanabilecektir.

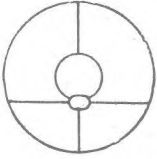
Bu kısa genel izahtan sonra, ulusal kuruluşumuz Sümerbank'ın asgari ücretleri uygulamak kararını ele almak dileğindeyiz. Öncelikle alınan bu kararı büyük bir memnuniyetle karşıladığımızı ifade etmek isteriz. Sümerbank aldığı kararla, bütün işyerlerinde Asgari Ücret Komisyonunun 6 Haziran 1969 tarihli kararını 1 Temmuz 1969 dan itibaren uygulayacaktır. Buna göre Sümerbank birinci bölgeye dahil İstanbul'da çalışan işçilere asgari çıplak ücret olarak 19.50 TL., ikinci bölgeye giren illerde 18.— TL., üçüncü

bölgeye giren illerde 17.— TL., dördüncü bölgeye giren illerde 16.50 TL., beşinci bölgeye giren illerde 16.— TL., ve altıncı bölgeye giren illerde ise 15.50 TL. üzerinden ödeme yapacaktır. Ayrıca bu güne kadar geçen süre zarfında kazanılan farklarında ödeyecektir.

Alınan ve uygulanacak bu karardan Tekstil topluluğuna dahil ve halen asgari ücretler seviyesi altında çıplak ücret alan 20 bine yakın işçi yararlanacaktır. Bu şekilde kamu kesimi ücret ortalamasının altında bulunan Tekstil sektöründeki ücret ortalamasının önemli oranda yükselineceği doğaldır.

Uygulama ile beraber ortaya çıkacak olan çok önemli bir noktaya işaret etmek isteriz. Karardan özellikle asgari ücretlerin altında bir ücretle çalışanlar yararlanacağı cihetle, bugün bu ücretler üzerinde ücret alanların durumuna dokunulmamaktadır. Kıdem ve kalifiye olmanın sağladığı bugünkü farklar, asgari ücret uygulaması ile ya ortadan kalkacak veya azalacaktır. Ayrıca zaman ve akort esasları ile çalışmaların nasıl düzenleneceği henüz tam olarak cevaplandırılmamıştır. Bütün bu konuların yaklaşmakta olan dördüncü dönem toplu sözleşme sırasında ele alınması ve düzeltilmesi gerekmektedir.

Bütün kesimlere ve sektörlerle örnek olmasını dilediğimiz Sümerbank'ın asgari ücret uygulamalarının hayırlı olmasını dilemekteyiz.



Finansman tablosunun tanzimi ve tatbikatı

Metin SÜDEN

Geçen yazımızda (sayı 70) Finansman Tablosunun muhasebedeki önemini ve alışagelen «Bilanço», «Kâr-Zarar» tablolarından sonra dönem veya dönemlerdeki işletme faaliyetini açıklamaktaki faydasını belirtmiştik. Tabiatı ile müşahhas misallerden mahrum bir inceleme türlü yorumlara yolaçmasına rağmen tatbikatın olumlu tesirini gösteremezdi. Konu yeniden ele alınarak «Finansman Tablosu»nun nasıl tanzim edileceği işlenmiş ve metin sonunda verilen tablolarla açıklanmıştır.

Finansman tablosundan beklenen faydaların gerçekleşmesi belirli esaslara dayanan bir muhasebe plânın sadakâtle tatbikine, devre sonlarında hesap bakıyelerinin titizlikle ait oldukları bilanço kalemlerinde ve nihâi kâr - zarar hesaplarında gösterilmesine bağlıdır. Aykırı bir davranış tamamen gerçeğe aykırı neticeleri çıkartacağından, ilgilileri yanıltacaktır. Müstâkil bir uzmanlık işi olan «mu-

hasebe», tekniğin de yardımıyla, beşerin kapris ve müdâhâlelerinden sıyrılmayı vereceği neticelerin doğruluğu bakımından hayatî önemde sayacaktır.

Gerçekten bugünkü muhasebe tekniği muğlaklığını, muhasebe uzmanlarının ve mâli tahlilcilerin hesapların işlemesinde yeniden kurdukları sistemlerle bulmuştur. Kayıtlar her ne kadar anahesaplarda toplanmışsa da istatistik bilgilerin edinilmesi tâli hesapların geliştirilmesine yol açmıştır. Şu kadar ki, teferruat kayıtların icmâli yapıldığında, gereken tahlillerin özetlemelerin gerçekleşmesini mümkün kılmıştır. Özellikle, özetler mukayeseli bilançolarda edinilen neticeler hakkında bilgiler vermekte, derli toplu kararlar alınabilmesini sağlamaktadır.

Esas itibâriyle, mukayeseli bilançolarda tesbit edilen farklar, aksi istikâmetteki dalgalanmalardan meydana gelir. Örneğin; «sabit kıymetler» kategorisini teşkil eden hesaplarda tesbit edilen farklar

yatırım ve satışlardan doğabilir. Pasifteki «uzun ve orta vâdeli» hesaplardaki değişiklik yeniden borçlanma veya devre zarfındaki yapılan ödemeleri gösterir.

Anagruba bağlı, teşebbüslerin müstâkil muhasebelerinde dalgalanmalar mâli tahlilcilerin yardımıyla değerlendirilebilir. Müessese kime borçlandı? Hangi müesseseye olan borç tesviye edildi? Bütün bunlar bir yığın derin incelemenin konusudur. İşte bu gerçeklerin bulunması «muhasebe tetkik»lerinde muhasebe dışı çalışmalarını gerektirir.

Tatbikatta, aktif hesaba borç kaydı müessesenin gelişmesine, mevcudunun artmasına, nihayet kullanışlarının imkânına delâlet eder. Buna karşılık pasif hesapların yükselmesi kaynakların gelişmesine işaret eder. Diğer taraftan, aktif hesaplara alacak ve pasif hesaplara borç «kullanış»ların azaltılmasına (gayrimenkul satışı ve benzerleri) ve «kaynak»ların kısılmasını gösterir.

Verilerin esası, sâdece bakiye mizanlarına dayandırılmayıp, hareketleri iyice aksettirecek yekûn mizanlarını lüzumlu kılar. Bilindiği üzere yekûn mizanlarında, devreden bakiyeler ve tashiî kayıtlarını muvazeneyi temin bakımından toplamalara alıp, hesap hareketlerini tesbitte düşmek gerekir.

Dönem sonu çalışmalarının bütün dönemin tekrar gözden geçirilmesini gerektirecek yoğunluğunun dimağlara vereceği yorgunluğun önlenmesi dönem zarfında alınacak tedbirlerle bertaraf edilebilir. Yoksa, tashiîlerin nisbeten kısa bir süreye sıkıştırılması, bilânço çalışmalarında önemli aksamalar meydana getirebilir. Dönem sonunda yapılacak iş, zamanında alınan notların veya istisnai durumların yeniden tetkikinden ibâret olmalıdır. Genellikle :

— Menkul ve gayrimenkullerin amortismanları,

— Muhtelif karşılıklar,

— Kıymet değişiklikleriyle ilgili olanlar,

— Hâlihazır kıymet tesbitiyle ilgili olanlar (reeskontlar) ve nihayet mâliyyeye verilecek beyannamenin mevzu kanun ve nizamnamelere uygunluğunu sağlayacak «Mâli Bilânço»nun tanzimi bilânço çalışmalarının esasını teşkil ederler.

Muayyen bir devreye ait çıkarılan bilânço, ait olduğu devrenin neticelerini, kâr yahut zarar olarak vermekten öteye geçemez. Edinilen rakkamlar, muhtelif hesap bakiyelerinin eşitliğinden ibâret kalır, bu da açılış ve kapanış bilânçoları arasındaki aktif-pasif farkını gösterir.

BİLÂNÇO MUKAYESE EDİLMELİDİR

Bilânçonun mukayese için, eğer işletmenin hayatı bir devrelik değilse, evvelki bilânçolara ihtiyaç vardır. Tabiatı ile geçen yıllara ait bilânçoların tanziminde aynı usullerden faydalanılmış olması gerekir. Toplayıcı fasılların değişik hesapla ihtivâ etmesi karşısında eski bilânço kalemleri yeniden gözden geçirilerek, hesap bakiyeleri kapatılmakta olan yeni bilânço ya göre düzenlenir. Bu aynıyle kâr-zarar hesaplarının mukayesesinde de varit olduğu gibi konumuz teşkil eden «Finansman Tablosu»nun tanziminde lüzumludur.

Finansman tablosunda iki sütun karşılaşıp: a) Kullanışlar, b) Kaynaklar. Buna kısaca Alacaklar ve Borçlar da denebilir. Finansman tablosunda, Alacaklar ve Borçlar ayrıca kısa, orta ve uzun vâdeli olarak incelenmektedir. Kısa vâdeli bir alacak, normal seyri düşünülerek, paraya kolaylıkla çevrilebilen kıymetler arasında yer alabilirken, uzun vâdeliler «sabit kıymet» sayılabilmektedir. Menkul ve gayri-

menkulden murat edilen taşınabilir veya taşınamaz mallar deyimi bazı hâllerde bu hesaplarla birlikte toplanmaktadır. İsteklisi her an mevcut bir gayrimenkul ile uzun vâdeli alacak veya birkaç ayda ödenilecek senet arasında seyyâliyet bakımından birincinin lehine fark vardır. Her an müsait şartlarla bilânço değerinin üstünde paraya çevrilmesi mümkün bir binayı, görünürde emre âmâde fakat aslında tahsili zamana muhtaç bir alacakla nisbet edemeyiz. Bu hâl diğer bütün kalemlerde de özelliğe inmeyi gerektiren bir husus arzeder. Finansman tablosunun tanziminde «Kullanış» ve «Kaynaklar»ın durumları incelenir ve gerekli değişiklikler yapılır.

BİLÂNÇONUN TANZİMİNDEN EVVEL YAPILACAK DÜZELTMELER

Hesaplara bir yıldan uzun vâdeli borçlar veya alacaklar olarak intikâl edip, bunlardan hareketle «Bilânço»da aynı şekilde yer verilecek bakiyelerin bilânço tanziminden evvel özellikle vâdeleri itibâriyle incelenmesi gerekir. Şöyle ki : Hesap bir yıldan uzun vadelidir, fakat vâde yeni devrenin ilk günü olmasa bile bir yıldan daha kısa bir sürede gelmektedir. Bu durum devre zarfında muhasebede gerekli kayıtlar verilerek «Kısa vâdeli» ismi altında bir fasla nakledilmişse «Finansman Tablosuna mehzaz olacak bilânçonun tanziminden evvel hesabın ilk durumuna, açılışına uyan «Diğer Sabit Kıymetler» faslına devredilmesini lüzumlu kılar. Finansman tablosunun tanziminde de görüleceği gibi, mukayeseler bir evevliki tablodakilerin giriş ve çıkışlarını ortaya çıkarmaktadır. Düzeltici kayıtların verilmesi devrenin son günü verilir ve yeni devrenin ilk günü ifade edilir.

Bu yapılmadığı takdirde, bilânço, finansman tablosuna uyacak şekilde dü-

zeltilir ve finansman tablosuyla mutabakatı sağlanır.

İLK HAZIRLIKLAR

Kapanan devrenin hareketleri incelenir. Yatırılan ve çekilen sermaye, orta ve uzâun vâdeli borçlar ve alacaklar «kaynak» durumunu belirteceğinden «kullanış»lara bahşedeceği imkânlar, özellikle yeni yatırımlara dair verilecek kararlar için önemlidir.

A. DEVREDEKİ KULLANIŞLAR

1. Kuruluş Masrafları

Ödenen tahvil bedellerini ve faizlerini, tahvillerden doğan borçlardan düşmek gerekir.

Etüd ve araştırma masrafları «Diğer Masraflar» faslına alınır. Bu iki fasıl brüt olarak kaydedilmiştir. Bunların, varsa amortismanları «Kaynaklar»a geçirilir. Etüd ve Araştırma masrafları ile Diğer Masraflara meblağlar devre içinde bu hesaplara borç geçirilenlerdir.

2. Sabit Kıymetler

Mevcut sabit kıymetler dışında sâdece değişiklikler alınır, Her halde ve varsa «işletme harici» ve «işletme dahili» gibi bir tefrik yapmak gerekir. Muhasebe plânında tesbit edilen ve finansman tablosuna uygun «sabit kıymetler» de bu fasıla ilâve edilir.

3. Diğer Sabit Kıymetler

Binalar, makineler, nakil vasıtaları gibi işletmenin teknik faaliyetiyle ilgili kıymetlerin dışında kalan fakat paraya çevrilmeleri itibâriyle «donukluk» arzedan kıymetler de «sâbit» olarak addedildiklerinden, bu başlık zamanla tedavüle arz edilebilecek, paraya çevrilebilecek kıymetleri toplamaktadır. Bunlar :

a) **Uzun Vâdeli Alacaklar.** Dönem zarfında verilen bir yıldan uzun vâdeli açık borçlar ve senetlerdir. Eğer, bunlar arasında anagruba veya ortaklara ait olanlar varsa ayrı olarak gösterilmelidir.

b) **İştirâkler.** İşletmenin kuruluşu icabı yatırım yaptığı müesseselerin eshamını ifâde eder. Dönemde, her ne şekilde olursa olsun alınan esham bu başlık altında toplanır.

c) **Mevduat, Avanslar, Teminatlar.** Dönemdeki yapılan işlemlere ait ilgililerin hesaplarına geçirilen borç kayıtlarının istinat ettiği ödemelerdir.

4. Uzun ve Orta Vâdeli Borçların Ödenmesi.

Başlangıç tarihi itibariyle bir seneden uzun vâdeli borçların ödenmesi olup «Devrenin Finansman Kaynakları» gibi dökümlü olup eshama çevrilen tahviller de burada gösterilecektir.

B. DEVRENİN KAYNAKLARI

1. Özfinansman

a) İhtiyâtlar

Kâr'ın tahsisinden sonra açılış ve kapanış bilançoları arasındaki ihtiyata ayrılan meblağların değişikliklerinden başka :

aa) Özel değerlendirme ihtiyâtı,

bb) Uzun vâdeli satışlardan doğan kıymet fazlaları

kıymet fazlaları (istisnai kaynaklara dahildir)

cc) Sermayeye iştirak veya birleşme primleri

dd) Tedavül primleri (itibârî değer üzerinden kaydedilir) Sermayeye dahil edilen meblağ farkı çıkarılır. Amorti edildiği

hâlde kullanılmakta olan değerlerin kıymet fazlaları bu farka dahil değildir.

b) Karşılıklar

Bir önceki devreye nisbetle değişen bakiyeler alınır. Kur değişiklikleri, fiyat yükselmeleri, vergi ve diğer muhtemel ödemeler için karşılıklar buraya alınmazlar.

Karşılıkların, kullanılmayacaklarına karar verildiği takdirde takdir edilen meblağlar sermayeye veya ihtiyata devredilerek tasfiye edilirler.

c. Sair Karşılıklar

Devrede yapılan tahsislerden dolayı tasfiye edilenlerden gayri, tekrarlananların farkı kıymeti düzeltecektir. Tahsisler kâr-zarar hesabından edinilir. İndirilecek devamlı tahsisler ise kâr-zarar hesabının alacağına kaydedilenlerdir. Zarar ve zıyanlara ayrılan karşılıklar tahsislerle iptaller arasındaki farktır. Aynı yol birçok devreyi kapsıyan masraf karşılıklarına da tatbik edilir.

d. Nakledilen Netice.

Devrenin dağıtılmayan ve ihtiyata da ayrılmayan kârıdır. İhtiyata devredilenlerden geriye kalan, tahsisten sonraki, açılış ve kapanış bilançosundaki «devredilen bakiye»yi teşkil eder.

e. Amortismanlar

Sabit Kıymetler ve Kuruluş Masraflarının amortismanları bu fasılda gösterilir.

Özfinansmanı teşkil eden bu beş kalemin toplamı, sabit kıymetler, kâr ve zarar hesabına devredilen teçhizat tahsislerinin-uzun vâdeliler hariç olmak üzere-, kıymet-fazlası veya kıymet eksliğinin cebirsel toplamından çıkarılır ve bu suretle dönemin brüt özfinansmanı elde edilir.

Brüt özfinansman meblâğı, kâr-zarar hesabının neticeleri tahsis tasarısına eşit olacaktır.

Sâfi kâr artı, zarar eksi olarak yazılır.

Sâfi Kâr :

— Amortismanlara ayrılanlar,

— Karşılıklara ayrılanlar :

a) Sair Sabit Kıymetlerde Kıymet Düşüşleri

b) Zararlar ve ziyanlar.

— İhtiyat mahiyetindeki karşılıklarda değişiklikler,

— Kâr-zarar hesabını alacaklandırarak zarar ve ziyan için ayrılan mutad karşılıklar

— Kâr-zarar hesabına nakledilen, gayrimenkuller ve iştirâklere ait eshamın kıymet fazlalıkları vey düşüşleri,

— Dağıtım projesi mucibince temettüler.

Sâfi kâr'ın dağıtılmasında kâr-zarar hesabı ve dağıtım projesi arasında mutabakat temin edilmelidir.

2. İstisnâî Kaynaklar

Sabit kıymetlerin satışından elde edilen meblâğdır. Satışta olduğu gibi, sigortalı sabit kıymetlerin her hangi bir âfet dolayısı ile sigorta şirketi tarafından ödenilen meblâğ da istisnâî kaynaklara dahil edilir. Ayrılmış amortismanlar gayrisâfi maliyetten çıkarılarak tahsil edilen meblâğ ile arasında olan fark kıymet ekşiği veya kıymet fazlası olarak muhasebeye görünür. Muhasebe, ayrıca yapılacak muhasebe-dışı hesaplama ile kontrol edilmelidir.

İşletmeye aynen yatırılan sermayeler de istisnâî kaynaklardır. Esas meblâğ

yatırılan ayn'ın kuruslandırılmış değeridir. Mukabil «kullanışlar»da «İştirâklere ait Esham» faslında bulunur.

İştirâk eshamının satışı gibi, muhtelif şahıslar tarafından sağlanan tahsisler de «istisnâî kaynaklar» olarak mütalea edilmektedir.

3. Öz Sermaye

a) Nakten Sermayeye İştirâk

Dönem içinde tedavüle çıkarılan eshamın itibari değeri ve eğer varsa primi, sırasıyla «Sermaye» ve «Tedâvül Primi» hesaplarının alacağına kaydedilir. İhtiyatla ilgili yatırımlar bu hesaba sokulmaz. Eshamla değiştirilen tahviller, ödenen uzun ve orta vâdeli borçlar da, açıklama yapılarak bu fasıla ithâl edilir.

b) Aynen Sermayeye İştirâk

Tesbit edilmiş değerler üzerinden aynen sermayeye iştirâk, muhtelif sabit ve mütedavil kıymetlerin devriyle, kuruluş masraflarına aynı şekilde katılmakla olur ve varsa prim (a) maddesinde olduğu gibi ayrıca belirtilir.

4. Uzun ve Ortak Vâdeli Borçlar

Kuruluş Masraflarına nakledilerek tasfiye edilen ödeme ve sair primlerle tahviller düştükten sonra dönemde yeniden aktedilen «borçlanma»lar ilgililerin hesaplarına «alacak» kaydedilir.

5. Bir Yıldan Uzun Vâdeli Mevduat ve Alacaklardan Tahsilât

Başlandığı tarihinden itibaren vâdeli bir yılı geçen alacaklarla mevduatın dönem içinde gelen vâdelerinde veya her hangi bir sebepten dolayı vâdelerinden önce ödenmeleri bu başlık altında toplanır.

C. MÜTEDAVİL SERMAYE HAREKETLERİ

Stoklarla «Seyyal ve paraya çevrilebilir» kıymetler brüt değerleriyle kaydedilip, kıymet düşüşleriyle ilgili karşılıklar pasifte yer alırlar.

Başlangıçta «Bir Yıldan Uzun Vâdeli Alacaklar» tasfiyelerinde «Paraya Çevrilebilir ve Seyyâl Kıymetler» fasıllarında yer alırlar. Bunun gibi «Bir Yıldan Uzun Vâdeli Borçlar» da ödendiklerinde «Kısa Vâdeli Borçlar» olarak görünürler. Tablo- da görüleceği gibi her faslın ihtiva ettiği hesapları tekrar sınıflandırmak gerekmektedir.

Her fasılda toplamlar yapılarak :

- 1 — Stoklar,
- 2 — Paraya çevrilebilir veya Seyyal Kıymetler,
- 3 — Kısa vâdeli borçlar,
- 4 — Mütedavil Sermayede Muhtemel Kıymet Düşmeleri için Karşılıklar netice hesabının (Kâr-Zarar Hesabı) tahsisinden sonra kapanış ve açılış bilançolarındaki bakiye değişikliklerine eşit olmalıdır.

Mütedâvil Sermaye Değişikliği :

- + Stoklardaki,
- + Nakil ve Seyyal Kıymetlerdeki,
- Kısa Vâdeli Borçlardaki,
- Mütedavil Kıymetlerdeki kıymet düşmelerinde vâki değişikliklere eşit olacaktır.

TANZİM ÇALIŞMALARI

Dönemdeki dalgalanmaları tesbit ettikten sonra bâzı özel işlemleri gerektiren münferit hâlleri gözden geçirmek icab eder.

B i r l e ş m e l e r

Dönemde teşebbüs bir başka teşebbüsü aktif ve pasifiyle beraber devir aldığı mahiyetlerine göre fasıllar «birleş-

me» sütununa kaydedilip câri dalgalanmalardan ayrı olarak belirtilip toplamda fasılın birinci sütunuyla birleştirilir. Bu sebeble, verilen örnek tablolarda birleşme için ayrı bir rakam verilmemişse de sütun açılmıştır. Demek oluyor ki, örneğimizdeki işletme incelenen devreler zarfında başka bir müessese ile birleşmemiş, aktif ve pasifini devralmamıştır. Birleşme vâki olduğunda Aktif ve Pasif arasındaki muvazene Finansman Kaynakları tablosunun «Ayni Sermaye Yatırırları» sütununa yazılacak meblağla temin olunacaktır. Bu meblağ, birleşmeden doğan sermaye artışına eşit olmalıdır. Zirâ bu kayıtların mukabillerini «Sermaye» ve gerektiğinde «Birleşme Primleri»ne kaydedilecek Alacak kayıtları teşkil eder.

Finansman tablosunun kontrolunda bilanço kalemlerini karşılayan meblağların ait oldukları kısımlara doğru kaydedilmiş olmalarını kontrol etmek gerektir.

Finansman tablosunun şeması aşağıya çıkarılmıştır :

Kullanışlar

Sermayeye İştirak
ve Birleşmeler
Câri Dalgalanmalar TOPLAM
Sabit Kullanışlar

Kuruluş Masrafları
Sabit Kıymetler
Sair Sâbit Kıymetler
Uzun ve Orta Vâdeli Borçlara
Ödemeler
T o p l a m

Mütedâvil Sermayede Değişiklikler

+ artı
— eski

Kaynaklar

Sermayeye İştirakler
ve Birleşmeler
(Kaynaklara eşit Toplam)
Câri Dalgalanmalar TOPLAM

Özfinansman
İstisnai Kaynaklar
Öz Kaynaklar
Uzun ve Orta Vâdeli Borçlar
Bir Yıldan Uzun Vâdeli Alacak ve
Mevduattan Tahsilât

T O P L A M

Böylece tanzim edilen «Finansman Tablosu», birbirlerini karşılayan tasfiye kayıtları dışında bilânço hesaplarındaki bütün fasılları kapsamaktadır. Doğruluğunu kontrol de mümkün olmaktadır. Bununla beraber, eşitliğe fazla güvenilmemelidir. Aynı meblağ hâvi aksi istikâmetteki kayıtların unutulması, seyrek de olsa hatıra gelebilir. Her hangi bir hataya mahal vermemek üzere bazı metodlar tatbik edilebilir.

a) Cârî dalgalanmalar tıpkı bir muhasebe verisi gibi açılış bilânçosunu teşkil eden borç ve alacak meblağlarına ilâve edilir ki, çıkacak yeni toplamlar kapanış bilânçosundakilere eşit olacaktır :
Bilânço Hesapları Listesi

.....,—
Açılış Bilânçosu
.....,—
Devredeki Dalgalanmalar
.....,—
Borç Alacak
.....,—,—
Kapanış Bilânçosu
.....,—

b) Örnekte alınan kontrol tablosunda, aynı esastan hareket edildiği hâlde, kullanış ve kaynakları işletme faaliyetinin başlangıçtan itibaren alması durumu açık-

ça belirtmekte ve gerektiğinde birçok devre için de kullanılabilmektedir.

Sütunlar ve satırlar istenildiği gibi genişletilerek, ayrıntılı olarak incelenebilir. Örneğin «Mütedavil Sermaye» sütunu ayrıntılı bir şekilde Stoklar, Paraya çevrilebilir Kıymetler, Kısa Vâdeli Borçlar, Kıymet Düşüşlerine Karşılıklar olarak genişletilerek belirtilebilir.

TASARI FİNANSMAN TABLOSU

Muhasebeden edinilen sonuçlar geçmişe ait olup, yeni dönem hakkında bilgi vermekten uzaktır. Muhasebenin çalışması, kayıtlara mesnet teşkil eden olayların kesinlikle tahakkuk etmesine bağlıdır. Muhasebeye bir dereceye kadar, reeskont kayıtlarında tahmin karışsa bile, bu da titiz bir tetkiki, formaliteyi gerektirir. Aksi hâlde muhasebeden beklenen, hakikâti aksettirmek unsurundan bahse imkân kalmazdı. Nitekim, bilanço çalışmalarının büyük bir kısmı hakikatı arama yolunda uzmanlık isteyen çabalardan meydana gelir.

Bununla beraber, muhasebe verilerine göre hazırlanan finansman tablosu geçen devrelere kıyasla ilerisi için yapılacak tahminler için lüzumlu bilgileri verir. Bir işletmenin gelecek dönemde muvakkat kâr-zarar hesabının alacağına geçireceği meblağların tahminine nisbetle umumi masrafların borcuna geçireceklerini kontrol altına almak daha imkân dahilindedir. Buna «Masraf Bütçesi» denilmektedir. Tanzimi bütçe idaresi tekniğiyle ilgilidir. Dönem masrafları için tahminler göre yapılan tahsislerin geçilmemesine dikkat edilir. Gerekirse masraf fasılları arasında aktarmalar yapılır. Buna mukâbil, programlı bir pazarlama politikasını ciddiyle takip eden işletmeler «kâr-zarar hesaplarının alacaklarına girecek meblağları da bir önceki devre sonuçlarına dayanarak

tahmin etmekte buna göre «Tasarı Finansman Tablosu» tanzim etmektedirler. Büyük çapta verilerini tahminden alan «Tasarı Finansman Tablosu» nun tanziminde, yatırımlar, alışlar, hammadde, işçilik, imâlât gibi istihsal masrafları, satışlar, nakit durumları (trezorleri) ve işletme hesaplarının (kâr-zarar, genel masraflar) tahmin edilmiş olması gerekir. «Kullanış» ve «Kaynak» ları isâbetli tahminlerden sağlanan «Tasarı Finansman «Tablosu» gerek bütçenin takibi ve gerekse sevk-idare için pek kıymetli mütecanis kontrol unsuru olmaktadır. Dönem içinde vâki olacak inhi-râfların sebeplerinin araştırılıp, incelenmesi alınacak kararların doğruluk oranını yükseltecektir. Aynı zamanda «Finansman» dosyasının her zaman aranılan önemli vesikalarından bir olacaktır. Dönem sonunda, dönemdeki olağanüstü şartların zuhuruyla, edinilen umulmadık neticeler, izâhını yine «Tasarı Finansman Tablosu» ile gerçek durum arasında yapılacak mukayeselerde bulacaktır. İşletme svek-idarecilerinin daima gözönünde bulunduracakları her hangi bir programın onlara davranışlarında güven ve serbestlik vereceği muhakkaktır. Şahsi düşüncelerin besleyeceği kararlar çoğu kez beklenen ihtimâllerin tesadüfüne, kısaca şansa bağlı kalmaktadır. İlmî metodlardan faydalanıp hazırlanan muayyen bir programın takibi yıllar sonra alınacak sonuçların anahtarını ilgililere vermektedir.

SONUÇ

Muhasebenin artık sadece geçmiş tesbit eden fonksiyonun gelecek lehine geliştiği görülmektedir. Bu bakımdan alınacak kararlar için yeni inceleme tablolarına ihtiyâç bulunmaktadır. Finansman Tablosu, inceleme zincirinin bir halkasını teşkil etmektedir.

İşletmenin iktisâdî durumunu «hesaplama»ya ve karar almaya yarayan muhasebenin «toplayıcı» mâhiyeti ile muhasebeye intikâl eden olaylar arasında karşılıklı ilişkilere uyan «Finansman Tablosu» hesapların muvazenesine doğrudan doğruya bağlı olduğu gibi, belirli bir programın ve Muhasebe Planının sadakatle tatbik edilmesini zorunlu kılmaktadır. Böylece «Finansman Tablosu», Bilanço ve Netice Hesapları ile beraber, gerçeklere uyan muhasebe kayıtlarının hareketleriyle açıklayıcı bir «ilgi» şebekesi kurar. Her şeyde olduğu gibi metodun olumlu sonuçlar erişmesi lüzumlu bütün bilgi ve hesapların ihmâl edilmemiş olmasına bağlıdır. İlgilileri hayal sukutuna uğratmamak veya isteklerine uymak saikiyle, hesap kalemlerini «pembe adese» altında göstermek meylî alınacak tedbirlerin uygulanamaması sonucunu verecektir. Bilanço neticesinin göz kamaştırıcı kârlar göstermesi, oluşlarının incelenmesini önlememelidir. Her hangi bir şekilde kaydedilmeyen zararlar, gelecek döneme ait kârlar yanlışlıkla hesaba katılmamış olabilir. Netice hesabının bir kere de muhasebe dışı metodlarla tetkikiyle muhasebe neticelerinin teyidi gerekir. Bu tür bir sağlamanın vereceği farklar tetkik edilerek, sebepler araştırılır. Örneğin; girilen bir tamirat veya inşaat işi müteahhide devredilmiş olsun, bilanço tarihinde hiçbir suretle hesap göstermemiş olan müteahhidin evrakı müsbite tevdi etmemesi, muhasebeye intikâl etmemiş masraflar için bir karşılık ayrılmasına lüzum göstermeyecek midir?... Kapanan dönem zarfında karara bağlanmamış bir tazminat, sırf mâli kârunlara uyarak müteakip devrede zarar kaydedildiğinde gerçekten kaymış olmayacak mıdır?... Bir işletmenin iktisâdî durumunu bütün gerçekleriyle belirtecek bi-

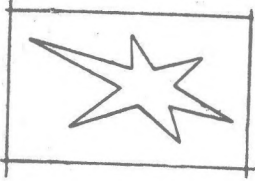
lânçoda ait olduğu devrenin tüm kâr ve zararlarının toplanması gerekir. Bu sebepten dolayı çıkarılan «İktisâdi Bilanço» nun, mâlî kanunların emirlerine uyarak ayrıca tadil edilmiş bir şeklinin yetkili

organlara sunulması yerinde bir davranış olacaktır.

Kontrol tablosunun tanzimi ve tadil kayıtları ayrı bir konu teşkil etmektedir.
(Tablolar Gelecek Sayıda)

— 0 —

peclya



Gelir Vergisinin İktisadi Tesirleri

Ümit BAYRAKTAR

Şubat 1970 ayı dergimizde konumuzun baş kısmı neşredilmiş ve gelir vergisi genel olarak incelendikten sonra, gelir vergisinin iktisadi tesirlerinden mikro tesirler ki tasaruf arzı, emek arzı ve teşebbüs üzerine etkileri açıklanmıştır.

Şimdi de gelir vergisinin makro tesirlerini açıklayarak konumuza devam edelim.

2 — Gelir vergisinin Makro tesirleri:

Makro tesirler, gelir vergisinin ekonominin bütününe olan tesirleridir. Fertilere üzerine olan tesirler hesaba katılmaksızın ekonomi bütününde makro birimlere gelir vergisinin tesiri nedir?

Biliyoruz ki milli gelir (Y), istihlâk (C) ve yatırım (I) harcamalarından meydana gelir.

$$Y = C + I$$

İstihlâk, özel şahısların yaptığı istihlâkla beraber, devletin istihlâk harcamalarından müteşekkildir. Yatırımda aynı şekilde özel ve devlet yatırımlarını içine alır.

Şu halde yukarıdaki formülü şöyle yazabiliriz:

$$Y = C_p + C_g + I_p + I_g$$

C_p = Özel istihlâk harcamaları

C_g = Devletin istihlâk harcaması

I_p = Özel yatırım harcamaları

I_g = Devletin yatırım harcamaları

Şimdi istihlâk ve yatırım harcamaları üzerine gelir vergisinin tesirlerini inceliyelim.

A) İstihlâk harcamaları üzerine gelir vergisinin tesirleri :

Gelir vergisi daha çok tasarruflardan ödenmektedir. Bu sebepten gelir vergisi istihlâk ve sermaye malları arasındaki değişimi istihlâk malları lehine değiştirir. Daha çok istihlâk yapılmasına sebep olur. Bu durumda ise zaten verginin yüksek oranı tasarruftan ödendiği için devlet harcaması yapmazsa sermayeleşme oranı düşer. Şu halde gelir vergisi devlet harcamalarında artmasına sebep olur. Çünkü sermayeleşme oranının düşmesi iktisadî refah bakımından kabul edilen hedefler için doğru ve iyi değildir.

B) Yatırımlara gelir vergisinin tesiri:

Gelir vergisi yatırımdaki nakdi azaltır. (Ödeme tesiri). Gelir vergisinin ödeme tesiri bütün gelir sahiplerin alakadar eder. Beyan tesiri kabul edilen riziko üzerinde kendini gösterir. Yürütme şekli ve işletme örgütlenmesi üzerinde önemli değiştirici tesiri olmaz.

Gelir vergisi herhangi bir yatırım için yatırım tercihlerini bozar ve hatta yatırımın yapılma imkânını ortadan kaldırılabılır. Müterakki gelir vergilerinde yüksek kazanç dilimlerinde vergi oranı çok yüksektir ve büyük oranı tasarruftan ödenmektedir. Yatırımları ise daha çok yüksek kazançlılar yaptıklarından gelir vergisi yüksek kazançlılarda yatırım eğilimini daha kuvvetli engeller. Bu hususu artan oranlı gelir vergisi için en büyük sakınca olarak ileri sürülür. Bu yüzden vergi hazineye irad sağlamadan harcamaları azaltabilir. Ancak çeşitli şekillerde vergiden kaçınmakta mümkündür. Meselâ dağıtılmayan kârların yeniden yatırıma gitmesi, sermaye kazançlarının gelir vergisinden ayrı vergilenmesi, devlet borçları faizlerinin vergi dışı bırakılması gibi hu-

susların tanınması gelir vergisinden çeşitli kaçınma yollarıdır.

Bazı yatırımlara ayrılan gelirden vergiden muaf tutulmaktadır.

Gelir vergisi yatırım sahiplerinin tercihleri üzerinde değiştirici tesir yapabilir. Bunun sebebi yatırımdan beklenen gelirin düzensiz oluşu ve zararların gelecek seneler içindeki dağılışının muntazam olmayışıdır. Ayrıca vergi yatırımın kârından ödendiğinden, verginin kâr azaltması da yatırım sahiplerinin tercihlerini değiştirici tesir yapabilir.

Vergi tek oranlı ise yatırımların tercih hadleri arasında herhangi bir değişmeye sebep olamaz.

Tatbikatta artan oranlı gelir vergisi bakımından artan oranlı verginin bozucu değiştirici tesirleri çok daha önemlidir. Çünkü vergi müterakkidir ve düzensiz yatırım geliri akımından artan oranlı verginin ödenmesi mutlak olarak daha fazla vergi ödenmesine sebep olmaktadır. İkinci bozucu etken zararlarıdır. Bu sebepten bozucu ve değiştirici tesirler artan oranlıda, tek oranlı gelir vergisinden daha kuvvetlidir.

Yatırımlar çeşitli şekillerde vergi yoluyla desteklenmiştir. Zarar nakli ve ortalama usulleri (hareketli ortalama, sabit ortalama, birikimli ortalama) ile müterakki vergilemede arızı olan kazançların akımı düzgün olan kazançlara kıyasla daha fazla vergi ödemeleri mahsuru giderilmek istenmiştir.

Çeşitli ülkelerdeki çeşitli uygulamalarla zararlar ileriye yada geriye doğru bir süre nakledilebilir.

Yatırımların vergi yolu ile desteklenmesinin diğer bir yoluda, vergi yükünün

hafifletilmesidir. Vergi yükünün hafifletilmesinde ya yatırılan iradlar gelir vergisinden istisna edilir, yada yatırılan miktarlar vergi matrahından indirilir.

Yatırım iradların vergi dışı bırakılmasının ilk sonucu iradlar vergi dışı bırakılan faaliyet dalları lehine bir ikame tesiri yaratır. Eski denge bozulur. Toplam yatırım seviyesi aynı ise diğer faaliyet, kollarına yatırım malı arzı azalır. Diğer bir sonuç istisna tanınan faaliyet alanlarında net bir faiz haddinin yükselmesidir. Yatırım kârlılığında çok önemli oranlarda artabilir. Fakat bu sebepten bu alana fazla kaynak sevk edildiğinden kârlılık haddi tekrar düşer, ve böylece kârlılık bütün faaliyet kolları için eşitliğe döner.

Şu halde yatırım iradları için en önemli tesir beyan (ikame) tesiridir. Ödeme tesiri tali kalıyor. Yatırım indiriminin tanınmasında ve hem beyan hem ödeme tesiri önemlidir. Yatırım kârlılık derecesi net maliyetteki düşme oranında artar ve bu da o alana yatırım türlerinin kaymasına sebep olur. Dolayısıyla sermayenin marjinal verimliliği azalır. Bu durum yatırım indiriminin kabul edildiği üretim alanlarında sermayenin kârlılığı eşit olana kadar devam eder. Bu yatırım indiriminin ikame (beyan) tesiridir. Mükellefin vergi yükünde, yatırım indirimi bir hafifleme yaratır. Net gelir artar. Bu da gelir (ödeme) tesiridir. Bu artan net gelir yatırım yada istihlakte kullanılabilir.

Yatırım indirimi devlet gelirini azaltır. Eğer özel teşebbüs bu azalıştan daha kuvvetli yatırımı arttırıyorsa toplam yatırım artar. Gelir tesiri istihlakı arttırmaya iter. İkame tesiri yatırımı arttırıcı rol oynar. Bu tesirlerden hangisinin baskın çıkacağı kesin olarak bilinmez.

Net sonuç olarak toplam tasarrufun

aynı seviyede kalması en iyi ihtimaldir denebilir.

Ayrıca gelir vergisinin rizikoya girme eğilimini zayıflatığı çoğunlukla savunuluyor. Müterakki vergiler, tek oranlı vergilerden daha çok rizikoya girme eğilimini zayıflatıyor. Gerek sigorta pirimlerinin matrahtan indirilmesi, gerekse sermaye artışlarının vergi dışı bırakılması ancak bir dereceye kadar, rizikolu yatırımlar aleyhine yapılan ayırımı telâfi eder.

C) Neutre Vergi :

Vergi politikasında verginin tarafsız olması gerekir. Gerçekten tarafsız olan bir vergi mükellef tercihlerinde herhangi bir değişiklik yapmayan vergidir.

Verginin mükellef tercihlerinde değişikliğe sebep olan tesir ikame tesiridir. Şu halde ikame tesiri hiç olmayan bir vergi mükellefin tercihlerinde biri yada diğeri lehine yada aleyhine değiştirme, dolayısıyla tarafsızdır. Böyle tarafsız vergilere neutre vergiler diyoruz.

İkame tesiri sıfır olan vergiye mısıl olarak baş vergisini gösterebiliriz.

Bir verginin iktisadî artık değerler üzerinde kalmasında yeniden ayarlayıcı bir tesir yapmaz.

Verginin iktisadî artık değerler üzerinde kalması, marjinal münasebetleri değiştirmemesi ve iktisadî çaba saiklerini zayıflatmaması vergi politikasının ulaşması gereken bir hedeftir.

D) Vergi yükü :

Vergi yükünün tarifi şöyle yapılabilir:

Devlet faaliyetlerini devam ettirmek için kaynak aktarması yaptığında, eğer tam istihdam mevcutsa bu kaynak aktar-

maları neticesinde özel sektör harcamalarının vergiden önceki seviyenin altına düşmesinden dolayı meydana gelen azalış devlet faaliyetlerinin yükü (vergi yükü) dür.

Vergi devlet harcamalarını finanse etmek gayesiyle alınsa dahi özel sektör için vergi yükü vardır. Vergi konduktan sonra fiatlar genel seviyesi yükseldikçe vergi yükü aşağıki gelir grupları için gittikçe artar.

Çünkü aşağı gelir sahiplerinin gerçek gelirleri aynı kalsa dahi nominal gelirleri arttığı için daha yükser vergi oranına tabi olurlar. Yüksek gelir gruplarında bu etki zayıf olur.

Vergi yüklenen şahıslarda değişiktir. Devlete borcunu ödeyenler doğrudan doğruya vergiyi yüklenir. Emtia ve faktör fiatlarında bir değişiklik meydana gelmemişse gerçek vergi yükü doğrudan doğruya ödeyenin üstünde kalır. Eğer nisbi fiatlarda değişiklik meydana gelmişse,

özel istihlâk vergilerinde olduğu gibi vergi yükünün bir kısmı diğer kimselere aktarılır.

Vergi yükünün nasıl dağıldığının bilinmesi çok önemlidir.

Gelir vergisi yoluyla :

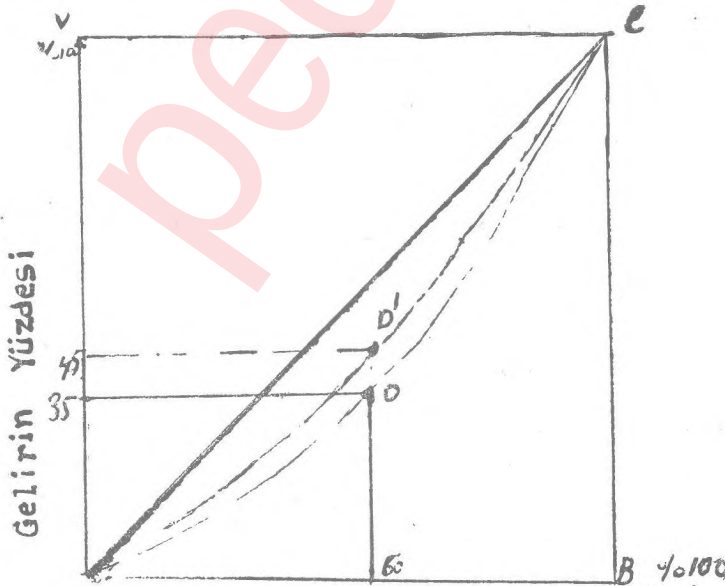
1. Devlet hizmetleri için yüksek gelir sahiplerinin aşağı gelir sahiplerinden daha çok ödeme yapması sağlanır.

2. Aşağı gelir kademelerinin nakdi gelirleri çeşitli yardımlarla (yaşlılık aidatı yardım programları v.s.) arttırılır.

3. Devlet hizmetleri sağlanırken faktör gelirlerinde bir hizaya gelmesine çalışılır.

Bütün memleketlerde millî gelirin dağılışı az yada çok eşitsizdir. Gelirin eşitsiz dağılışı sermaye teşekkülüne elverişli olabilir, fakat adalet ilkeleri ile bağdaşmaz.

Gelirin dağılışı eşitliğe yaklaştıkça istihlâk artar, tasarruf azalır. Tasarruf sevi-



yesi gelir dağılışındaki değişmelere bağlı olarak yükselip, azalabilir.

Gelir dağılışındaki eşitsizliği ilk olarak Amerikalı iktisatçı Lorenz'in teklif ettiği eğri ile gösterebiliriz:

Kaynak : Kenan Bulutoğlu, Malî Politika, Sayı: 39 Sermet Matbaası 1962.

OY ekseninde gelirin yüzdesini, OB ekseninde ise gelir sahibi fertlerin miktarını yüzde olarak gösteriyoruz. OC eğrisi üzerinde gelir mutlak eşitlik halindedir, buna eş bölüşüm eğrisi denir. OCB en yüksek eşitsizlik haddidir.

ODC eğrisi gelirin dağılışındaki eşitsizliği göstermektedir. Bu eğri ile OC doğrusu arasında kalan yüzeye eşitsizlik alanı denir. Biz bu eşitsizlik alanını vergi yoluyla azaltabiliriz. Vergiden sonraki bölüşüm eğrimizde ODC olur.

ODC gelir bölüşüm eğrisi üzerindeki bir D noktasında gelir kazananların % 60'ı gelirin % 35 ini paylaşmakta gelir kалан % 40 gelir sahibi gelirin % 65 ini paylaşmaktadır. Vergiden sonra ise meselâ D₁ noktasında gelir kazananların % 60'ı bu sefer gelirin % 45 ini paylaşmaktadır. Şu halde vergi politikası sayesinde gelir dağılışındaki adaletsizlik azaltılabilir.

E) Gelir vergisinin Millî gelir üzerine tesiri:

Gelir vergisinin mikro ve makro açıdan çeşitli karar birimlerine etkisini inceledikten sonra, bütün bunların sonucu ve sentezi olarak gelir vergisinin bir bütün halinde millî gelir üzerine etkisini inceliyelim.

Gelir vergisinin en olumsuz etkisi reel millî geliri azaltmasıdır. Gelir vergisi

si bir bakıma mali başarıyı cezalandırır çünkü daha çok kazananın daha çok vergi alınır.

Gelir vergisi millî gelir seviyesini şu yollardan değiştirebilir:

a) Faktör arzına gelir vergisinin tesiri :

Vergiden dolayı arz edilen farklı faktörlerin miktarlarının değişmesi istihsal hacmine tesir eder. Eğer fertlerin fazla mesai yapmaları engelleniyorsa, devamsızlık artarsa, istihsal azalır ve genel yaşama seviyesi düşer. Eğer şahıslar daha çok çalışmak isterlerse millî gelir yükselir. Fakat bu mutlaka iktisadi refahında artacağı demek değildir.

Fertlerin iş saatlerini tayin edebilme yeteneğine sahip bulunduğunu kabul edelim. Eğer vergiden önce optimuma ulaşmışlarsa ve vergi dolayısıyla bu optimum bozulursa millî gelir artsın yada azalsın iktisadi refah azalır. Vergi müteşebbis kararlarında menfi yönde etkiliyorsa optimum iktisadi gelişme açısından ciddi sonuçlar meydana gelir.

Gelir vergisi uzun dönemde sermayeleşme oranı ve yatırımları da etkiler. Gelir vergisi daha çok tasarıftan ödenir. Eğer devlet topladığı para kadar harcama yapmazsa sermayeleşme oranı düşer. Sermayeleşme oranının çok yüksek olması iyi değildir. Fakat sermayeleşme oranının azalmasının iktisadi refah için ne derece yerinde olduğunun anlaşılması da kolay değildir.

c) Kaynak dağılımı üzerine gelir vergisinin tesiri :

Gelir vergisi genel kaynak dağılımında etkiler. Gelir vergisi değişik emek çeşitleri üzerine tesir eder. Arz edilen

nisbî miktarları değiştirir. Böylece belirli mallar istihsalinin nisbî maliyetini ve dolayısıyla istihsal edilen malların nisbî miktarını değiştirir.

Gelir vergisi riziko farklarından dolayı sanayi kollarının çekiciliğine de tesir eder. Toplam hasılanın istihlâk ve sermaye malları arasındaki dağılımını istihlak malları lehine değiştirir.

d) Gelir dağıtımı üzerine gelir vergisinin tesiri :

Devletin topladığı vergileri kullanması vergiden sonra gelirin tekrar dağılmasına sebep olur. Gelir vergisinin alınmasında adalet ilkelinde düşünüldüğünden gelir eşitsizliğide azaltılmaya çalışılır. Vergi o şekilde alınır ki Lorenz eğrisindeki eşitsizlik alanı azaltılır. Gelirin yeniden dağılması sermayeleşme oranı, yatırım seviyesi, istihdam seviyesi ve kaynak dağılımını etkiler. Fakat gelir dağıtımını değerlendirmek bir değer yargısıdır.

IV — Türkiye'de gelir vergisinin iktisadî tesirleri :

1 — Türk Gelir vergisi sisteminin özellikleri :

Türkiye'de gelirin vergilendirilmesi gelir ve kurumlar vergisi vasıtasıyla olmaktadır. Türkiye çağdaş gelir vergisi sistemine yaklaşık olan bu sisteme 1950 de kavuşmuştur.

Türkiye'de gelir vergisinin ilk olarak ne zaman toplandığı kesin olarak tesbit edilemiyor. Gelir vergisine benzer mükellefiyelerin konması tanzimatla başlamış.

1950 yılında kabul edilen gelir vergisi kanunu çeşitli yenilikler getirmiş: Kurumların vergilenmesi ayrı kanunla düzenlenmiş. Vergi bütün gelirlerin toplamından alınmaya başlanmış. Karine esaslı terk

edilip, beyanname esaslı kabul edilmiş. Küçük esnaf ayrı bir esnaf vergisine tabi tutulmuş.

27 Mayıs 1960 yılında iktidar değişikliğinde Millî Birlik Hükûmeti gelir vergisi kanununu esaslı değiştirmiş; tarım kesimine de yaymış, servet beyanı müessesesini getirmiş ve gider esasını kuvvetlendirmişti.

Gelir vergisinde konu: Bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iradların safi tutarıdır. (Mad. 1, 2).

Türkiye'de gelir vergisinin toplam vergi içinde yüzdesi :

1964 yılında 26,1 iken, 1967 yılında 26,8 olmuştur.

Toplanan vergi miktarı 1964 yılında 2431 milyon TL. sı, 1967 yılında ise 3993 milyon TL. sıdır.

2 — Türkiye'de gelir vergisinin iktisadî tesirleri :

Bu konuyu Türkiye'de vergi yükü açısından inceliyeceğiz.

A) Vergi yüküne tesir eden faktörler:

Vergi yüküne tesir eden faktörler ilk olarak; alınan vergiler, mevzuu ve matrahlar ve bunların ödenen miktarlarıdır. Ödenen vergi miktarları bir taraftan vergi oranlarına, kanunlarca tanınan muafiyete, istisnalar ve indirimlere, diğer taraftan fertlerin vergiyi önleme ve kaçırma çaba ve imkânlarına dayanır. Bu faktörlerden başka verginin yansıtılma imkânları ve yansıtılmaları da vergi yüküne tesir eder.

a) İstisna ve Muafiyetler :

Gelir vergisi kanununda esnaf muafiyiği kabul edilmiş, daha önceleri tarım ka-

zançları vergi dışı bırakılıyor iken son kanunla tarım kazançları ve avcılık ve balıkçılıkta vergiye tabi tutulmuş. Ancak küçük çiftçi muafiyeti kabul edilmiş.

Diplomat muafiyeti, göçmen ve mülteci muafiyeti, serbest meslek erbabında 60 yaşını dolduranların yaşlılık muafiyeti gibi diğer muafliklarda, gelir vergisi kanununda kabul edilen muafliklardır.

Aynı kanunda bazı kazançlar vergi dışı bırakılmıştır. Gayri menkullerin, hakların ve menkullerin satışından elde edilen bir kısım kazançlarda vergi dışıdır.

b) İndirimler

En az geçim indirim ve yatırım indirimi olmak üzere belli başlı iki tanedir.

En az geçim indirimi; fert başına millî gelir (esasen düşüktür) ve fert başına gayri safî millî hasılanın yarısı gibi çok

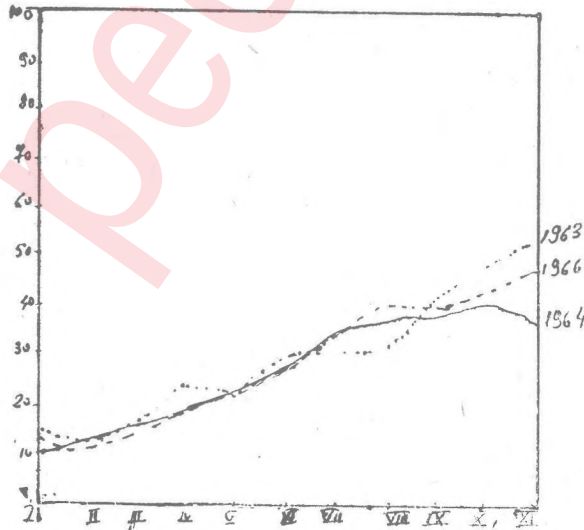
aşağı miktarlardadır. Ücretler ve özel bir muafiyeti olmayan kazanç ve iradlara en az geçim indirimi uygulanmaz.

Yatırım indiriminde; muayyen sahalarla tesbit edilen miktarda yapılan yatırımların bir kısmı gelirden indirilerek vergi alınmaz.

Yatırım indirimi 1.1.1963 tarihinden itibaren, öz sermayeden yapılan yatırımlara uygulanmak üzere, yürürlüğe girmiştir. Yatırım indirimi yatırım miktarının % 30'u olarak kabul edilmiştir. Fakat bazı bölgelerde % 50 ye kadar çıkar. Yatırım indirim, indirimden faydalananların, vergi yükünü azaltırken, diğerlerinin vergi yüklerini arttırır. Yani vergi yükünün dağılışını adaletsizleştirir.

c) Vergi oranları :

Gelir dilimlerine göre artan oranlar tatbik edilmektedir.



İlk 2500 lira için oran % 10 dur. En son gelir dilimi 500.000 liraya % 70 ve 500.000 liranın üstündeki gelirlere de % 60 oranı uygulanmaktadır.

d) Vergi kaçakçılığı :

Vergi kaçakçılığı ya kanunî yollardan güdülerek açık kapılardan faydalanmak şeklinde yada gayr  kanun  yollardan olur.

Maliye Bakanlığının yaptığı vergi incelemelerine göre, 1963 yılında 4758 mükellefin % 75 oranında vergi kaçırdığı anlaşılmış. Bu incelemeler kesin sonuç vermese bile gerçek olan şudur ki; gelir ve kurumlar vergisi alanında önemli derecede kaçakçılık vardır. Vergi ençok maaş ve  cretlilerce ödenmekte olduğundan, vergi kaçıranlar nisbetle, ka ırmıyanların vergi yükleri daha ağırdır.

B) Yıllık beyannameli mükelleflerin vergi yükü :

Gelir vergisindeki efektif oranlar kanundaki oranların çok altındadır.

1964, 1965 ve 1966 yıllarında gelir vergisinin beyannameli mükelleflerinin gelir grupları itibariyle efektif vergi oranlarını ve vergi yüklerini ş  şekilde gösterebiliyoruz:

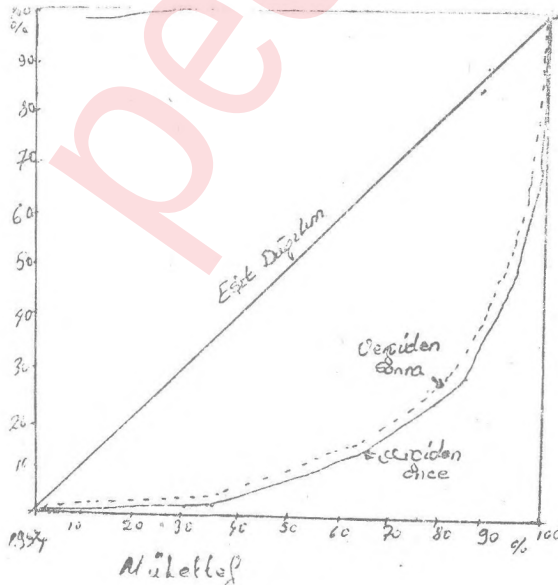
Mükellef başına düşen ortalama vergiye gelince: En aşağı gelir grubu olan 2500 liraya kadar olan mükellefler için 100-200 lira arasında değişmektedir. 1966 yılında 298 liraya yükselmiştir.

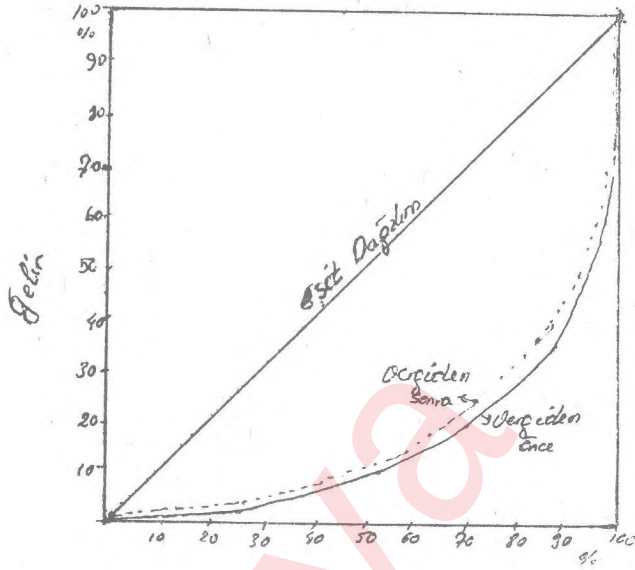
En yüksek gelir grubu olan 1.000.000 liradan fazla olanlar için 774.504 liradır.

Beyannameli mükellefler için Lorenz eğrisi yardımıyla vergiden önce gelir dağılımını alarak, verginin gelir dağılımına etkisini şöyle gösterebiliriz:

1954 yılında gelir vergisinin beyannameli mükelleflerinin gelir gruplarına göre gelirlerinin vergiden önce ve sonra dağılımı :

Gelir dağılışında eşitsizlik büyüktür. Vergiden sonra çizdiğimiz gelir dağılımı eğrisi çok az eşitlik sağlamış ve verginin





gelir dağılımına etkisi pek hafif olmuştur. Verginin gelir dağılımına etkisi daha çok orta sınıf gelir grupları içindir.

Aynı hususları 1966 yılı gelir vergisi beyannameli mükelleflerin gelir gruplarına göre gelirlerin vergiden önce ve sonrakî dağılımı içinde söyleyebiliriz:

C) Fert başına ve toplam vergi yükü:

Vergi yükü, ödenen vergi miktarı ile vergi ödeme iktidarının bir fonksiyonu olduğuna ve vergi ödeme iktidarında, kısaca gelirle ifade edildiğine göre, vergi yükü, ödenen verginin gelire oranıdır diyebiliriz.

Fert başına vergi miktarının fert başına gelirle beraber ele alalım:

1938 yılında fert başına millî gelir can fiatlarla 96 lira ve fert başına vergi 14,3 lira olduğuna göre,

Vergi

yükü ($= \frac{\text{Vergi}}{\text{Gelir}} \cdot 100$), yüzde 14,8 dir.

Vergi yükünü gayri safi millî hasılaya nazaran hesaplırsak; fert başına vergi 14,3 lira, fert başına gayri safi hasıla 115 lira olduğuna göre vergi yükü yüzde 12,4 dür.

1938-1963 arasında fert başına vergi yükü genellikle yüzde 12-14 arasında değişmiştir.

1963 yılına gelince; fert başına vergi 281 lira ve fert başına millî gelir 1994 liradır. Fert başına vergi yükünde yüzde 14,1 dir. Gayri safi millî hasılaya nazaran ise yüzde 12,1 dir. 1938 yılından 1963 yılına vergi yükü artmamış, bilakis azalmıştır. 1964-1967 yıllarında ise fert başına vergi yükü artmıştır. 1967 de fert başına vergi yükü, millî gelire oranla yüzde 16,9, gayri safi millî hasılaya oranla yüzde 14,3 e çıkmıştır.

Toplam vergi yükü ise, ekonomide toplanan bütün vergilerin, millî gelire, gayri safi millî hasılaya veya safi millî hasılaya oranıdır.

Türkiye'de vergilerin millî gelire oranı şeklinde hesaplanan toplam vergi yükü genel olarak yüzde 16 ile 13 arasında değişir.

1938 de yüzde 14,8 iken, 1967 yılında yüzde 16,9 olmuştur.

Vergilerin gayri safi millî hasılaya oranı yüzde 11 ile 15 oranında değişmektedir.

Vergilerin safi millî hasılaya oranı şeklinde yapılan hesaplarda karşımıza çıkan sonuç şudur: 1938 yılında yüzde 13 olan bu oran, 1963 yılından sonra artmaya başlamış ve 1967 yılında yüzde 15 olmuştur.

D) Tarım sektörü üzerinde vergi yükü :

Daha önceki gelir vergileri ile tarım sektörü gelirlerine tanınan istisna kaldırılmıştır. Ancak hayvan vergisi kaldırıldığı için, bu sektörün vergi yükü üzerinde, tarım gelirleride gelir vergisine tabi tutulduğu halde, değişiklik olmamıştır.

Tarım sektörü bütün gelirlerin yüzde 19,3 ünü ödemektedir.

Tarım sektörü üzerinde mevcut olan vergi yükü, yüksek gelirlielerde daha az, düşük gelirlielerde daha fazladır.

SONUÇ OLARAK :

Vergi yükünün bilinmesi yapılacak vergi reformları için lüzumludur. Türkiye içinde, faydalı ve anlamlı vergi yükü hesaplarına ihtiyaç vardır. Bu hesapları yapabilmek için gelir dağılımı, istihlâk harcamaları ve vergilerin ödeyici itibariyle istatistikleri gereklidir.

Faydalandığım kaynaklar :

ARSAN, Üren, Vergi Yükü Üzerine Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 264, Ankara 1968.

BULUTOĞLU, Kenan, Vergi Politikası, Sermet Matbaası, İstanbul 1962.

BULUTOĞLU, Kenan, Türk Vergi Sistemi, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1967.

DİVİTÇİOĞLU, Sencer, Mikro İktisat, Sermet Matbaası, İstanbul 1965.

DUE, John F, Maliye, Bir İktisadî Analiz olarak (Çevirenler: Doç. Dr. Sevim Görgün - Asis. İzzettin Önder), Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1967.



**DÜNYADA
EN ÇOK SATILAN
ÇAMAŞIR MAKİNASI
ELEKTRİK SÜPÜRGESİ**

MATAŞ TİCARET A. Ş.
Halaskârgazi Cad. 133 Pangaltı - İstanbul Tel: 46 20 75

7/12068

(Moran Reklâm 1681)



DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE  BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

yüzlerce boya...

yüzlerce isim var...

fakat en iyisi,

ÇBS boyalarıdır.



Evet, ÇBS Boya Sanayii modern tesislerinde, mütehassıs kimya

mühendisleri ve personel kadrosunun idaresinde her çeşit boya ve yardımcı maddelerini sizler için imal etmektedir.

İşte ispatı...

ÇBS plastik boyaları her zevke uyan cazip renkleri ve üstün kalitesiyle evinize, büronuza hasılı bulunduğunuz, çalıştığınız her yere canlılık kazandırır.

BELCO sellülozik boya çeşitleri dünya sellülozik boya sanayiine

yepyeni bir sistem, yepyeni bir kalite getirmiştir. Bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da tercihle tatbik edilmektedir.

DAHA İYİSİ YOKTUR

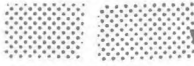


ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL
KARAKÖY, FERMENEÇLER NO. 66-58 TEL: 49 67 10 (DÖRT HAT)

ARSLAN



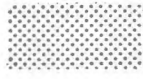
tek



veya



BLOK



•yapı tuğlası

•ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

11

st

JAWA

ile

Deniz başkalle

HÜRRİYET REKLÂM AJANSI



**Dilediğiniz kıyıya varıp
Dilediğiniz denizde
Sağlığınıza sağlık katınız
Yurdun Dört Bucağında
JAWA-CZ sizinle beraber**



ÇELİK MONTAJ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

(Hürriyet Reklâm)

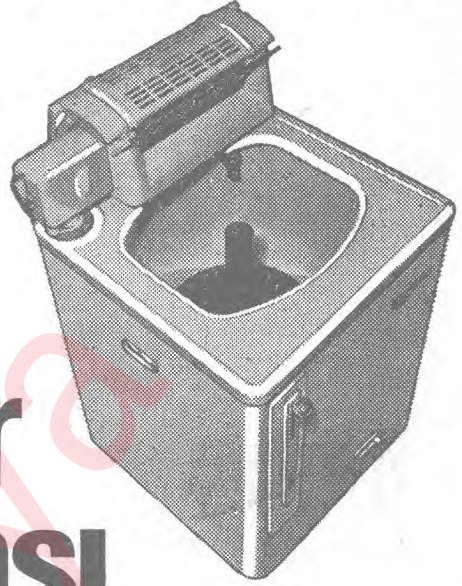
Mezunlarımızdan **ORHAN ERDENEN** iki kitabını mezunlarımıza % 20 tenzilatla satmaktadır.

1 — «İstanbul Adaları» fiyatı 12,50 TL.

2 — «İstanbul Çarşıları ve Kapalı Çarşı» İngilizce, Almanca ve Türkçe üç dil üzerinden tanzim edilen bu eserin fiyatı 7,50 TL. sıdır.

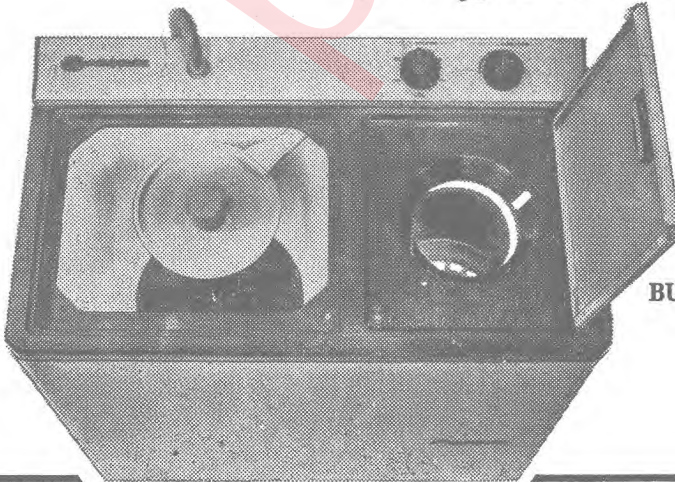
İlgilenen mezunlarımızın Cemiyet Genel Merkezine müracaat etmeleri rica olunur.

memleketimizde en çok tercih edilen çamaşır makinası



ARÇELİK

çamaşırı daha iyi yıkar



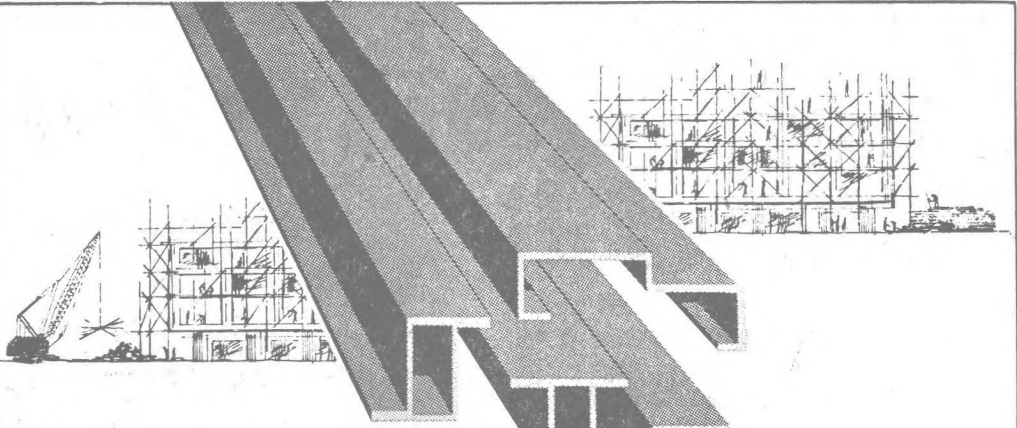
Genel Satıcıları:

BEKO TİCARET A. Ş.,

Tel.: 49 00 39

BURLA BİRADERLER ve Şsi.,

tel.: 45 52 00

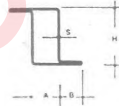


**cinsi
ne olursa olsun**

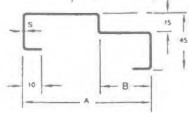
**bütün inşaatlarınız için
bu profillere ihtiyacınız vardır**



TIP	H mm	A mm	B mm	S mm	G kg/m
BS 101 T	335	18	15	1.5	1.85
BS 102 T	44	20	17.5	2	3.00

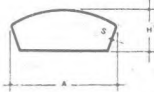


TIP	H mm	A mm	B mm	S mm	G kg/m
BS 101 Z	335	18	15	1.5	1.85
BS 102 Z	44	20	17.5	2	3.00



YAPI PROFİLLERİ

TIP	A mm	B mm	S mm	G kg/m
BS 201	100	40	1.6	2.27
BS 202	160	45	2	3.77



TIP	A mm	H mm	S mm	G kg/m
BS 301	50	15	1.5	1.25
BS 302	70	25	2	2.50

HUSUSİ SİPARİŞ ÜZERİNE ÇEŞİTLİ ÖLÇÜ ve CİNSTE AÇIK PROFİLLER İMAL EDİLİR

Bs BORUSAN
BORU SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL

her işe uygun boru ve profil

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İstanbul Telf; Santral: 49 00 02
Satış : 44 76 03

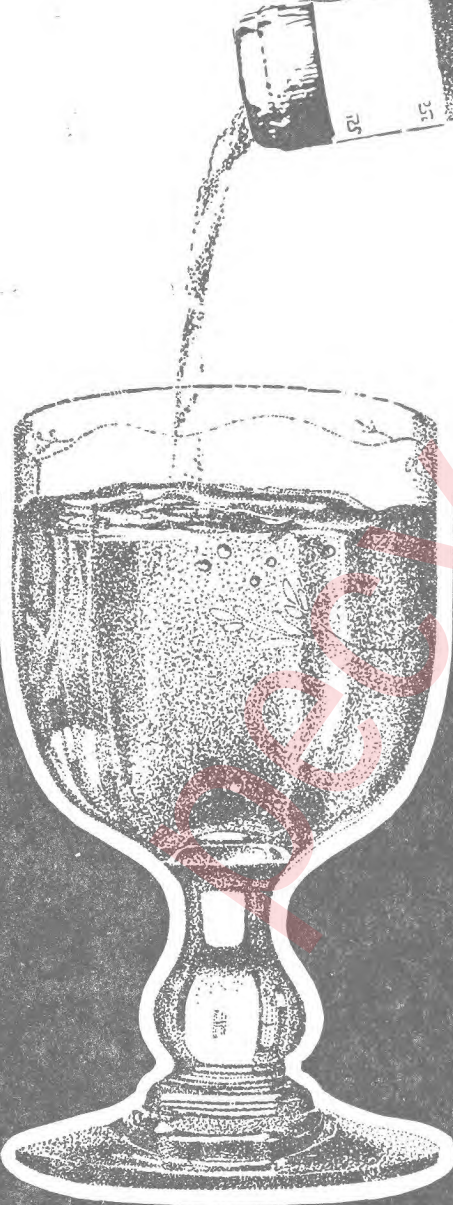
BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR



ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

TEKEL



**ŞARAP
SANAYİİNDE**

S

ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın : 60568)